

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Sociální práce v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody

Zpracovala: Barbora Černá

Vedoucí práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

Plzeň 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma „Sociální práce v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni, březen 2020

.....
Barbora Černá

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. Tomášovi Loudovi, CSc., vedoucímu mé bakalářské práce, za jeho trpělivost, ochotu a cenné rady, jež mě dovedly k dokončení této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat sociálnímu pracovníkovi Věznice Plzeň za zprostředkování rozhovoru na toto téma a osobám mně blízkým za jejich výpovědi o zkušenostech s výkonem trestu odnětí svobody.

Obsah

1 Úvod	1
2 Výkon trestu odnětí svobody.....	2
2.1 Trest odnětí svobody v systému trestů.....	2
2.2 O výkonu trestu odnětí svobody	5
2.3 Orgán zajišťující výkon trestu odnětí svobody	6
2.4 Místo výkonu trestu odnětí svobody.....	7
2.5 Vnitřní řád věznice.....	9
3 Průběh výkonu trestu odnětí svobody.....	11
3.1 Přijímání a umístování odsouzených do výkonu trestu.....	11
3.2 Program zacházení s odsouzenými	13
3.3 Práva a povinnosti odsouzených.....	16
3.4 Propuštění odsouzených z výkonu trestu	19
4 Sociální práce s lidmi ve výkonu trestu odnětí svobody.....	21
4.1 Definice sociální práce.....	21
4.2 Sociální pracovník	23
4.3 Sociální práce s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody	25
4.4 Cíle sociální práce ve vězeňství.....	27
4.5 Role sociální práce ve věznici.....	29
4.6 Výkon profese sociální práce ve věznici.....	30
4.7 Sociální práce s rodinou odsouzeného	33
4.8 Efektivita sociální práce ve vězeňství.....	34
5 Postpenitenciární péče	36
5.1 Systém kontinuální sociální péče.....	37
5.2 Subjekty kontinuální sociální péče	38
5.3 Spolupráce s neziskovými organizacemi	40
5.4 Rubikon centrum.....	41
6 Závěr	42
7 Resumé.....	43
8 Přehled pramenů.....	44
9 Přílohy	49

Seznam zkratk

GŘVS ČR	-	Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky
VS ČR	-	Vězeňská služba České republiky
ČR	-	Česká republika
popř.	-	popřípadě
např.	-	například

1 Úvod

Předkládaná bakalářská práce se zabývá, jak už je v názvu tématu uvedeno, problematikou sociální práce v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody. Téma je zpracováno z hlediska teoretického, kdy se věnuji vymezení základních pojmů, spojené s tímto tématem pro snadnější pochopení celkového konceptu práce a je doplněno o praktické poznatky týkající se této problematiky.

Téma bakalářské práce jsem zvolila z toho důvodu, že jde o velice závažnou problematiku, které se pochopitelně raději vyhýbáme, a která nedoprovází naše životy každý den. Dalším důvodem je to, že jsem v kontaktu s několika lidmi, kteří se v této oblasti pohybují nebo pohybovali. Buď jsou to přímo osoby, které mají s výkonem trestu odnětí svobody, ať už letité nebo pouze krátkodobé zkušenosti, tak i lidé, kteří stojí právě na straně druhé a poskytují těmto lidem sociální a právní služby. Práce je tedy obohacena i o osobní zkušenosti a výpovědi získané na základě rozhovorů s dotčenými osobami. Cílem této práce je poukázat na důležitost činností z oblasti sociální práce s odsouzenými a propuštěnými osobami, neboť se to netýká pouze těchto konkrétních osob, ale i nás, trestně bezúhonných lidí, jelikož i my tvoříme společnost a sociální prostředí, do kterého se po výkonu trestu odnětí svobody propuštění jedinci vrací. Z toho důvodu považuji funkci sociální práce v průběhu pobytu ve věznici i krátce po jejím opuštění za hlavní faktor, který ovlivňuje reintegrační proces trestaných.

Na počátku práce se věnuji vysvětlení základních pojmů jako je trest odnětí svobody a jeho postavení v systému trestů. Dále je představena Vězeňská služba, jakožto orgán, jenž zajišťuje nejen výkon vazby a zabezpečovací detence ale i samotný výkon trestu odnětí svobody. V návaznosti na to je charakterizován průběh výkonu trestu až po propuštění odsouzených. Stěžejním obsahem této práce je sociální práce s vězni, zejména její charakteristika, formy činnosti, stanovení cílů a její efektivita. V součinnosti se sociální prací v podmínkách vězeňského systému je dále vysvětlena návaznost postpenitenciární péče včetně zajišťujících subjektů a její možnosti.

2 Výkon trestu odnětí svobody

V úvodu práce vnímám za důležité vysvětlit samotný pojem trest jako jeden z klíčových pojmů této práce. Část bude věnována i postavení trestu odnětí svobody v systému trestů trestněprávních sankcí. V návaznosti na to jsou zmíněny obecné informace o výkonu trestu odnětí svobody a o orgánu, který výkon trestu odnětí svobody zajišťuje. Jsou představeny kompetence, úkoly a řízení Vězeňské služby České republiky, dále místo výkonu trestu a snaha o diferenciaci výkonu trestu podle typů věznic a s tím související i jejich vnitřní řád.

Klíčový vliv na celkový koncept výkonu trestu odnětí svobody v české republice, co se týče jeho úrovně i počtu vězněných osob, má sankční politika státu. Sankční politika u nás, realizována po sametové revoluci, byla z velké části ovlivněna dekriminalizací, rozšíření škály alternativních trestů, velkou novelou trestního řádu, přijetím zákona o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č.218/2003 Sb.) a nového trestního zákoníku (zákon č.40/2009 Sb.).¹

2.1 Trest odnětí svobody v systému trestů

Pojem trest lze chápat jako důsledek chování či jednání, které není společností považováno za korektní, společensky přijatelné. Jeho cílem je náprava jedince a tím i základní ochranná funkce pro společenské vztahy, zájmy a hodnoty.

Trest odnětí svobody, jako jeden z druhů trestů, představuje právě jednu z možností zásahu veřejné moci do základních práv jedince za účelem ochrany společnosti. Protože samotné ukládání trestu odnětí svobody představuje nejzávažnější zásah do základních práv člověka, v tomto případě zásah do osobní svobody, která je zaručena Listinou základních práv a svobod², musí mít náležitě svůj základ v Ústavě České republiky, nadále je pak upřesňován v jiných zákonech a právních předpisech.³

---

¹ Marešová, Alena a kol. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody-kriminologická analýza*. 2016. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8

² Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

³ Kalvodová, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3025-9

Podobně jako ostatní právní odvětví plní i trestní právo hmotné funkce vedoucí k zajištění stabilizace společenských vztahů. Mezi nejzákladnější funkce patří bezesporu funkce ochranná, kdy působí trestněprávní normy jako krajní právní prostředek (*ultima ratio*). „*Krajní proto, že se jedná o právní ochranu před pro společnosti nejškodlivějšími útoky na chráněné objekty, kde již nestačí právní ochrana mimotrestní.*“⁴ Navazující funkcí je funkce regulativní, která je vymezena zásadou *nullum crimen sine lege* (žádný trestný čin bez zákona) a zásadou *nulla poena sine lege* (žádný trest bez zákona). Jednoduše řečeno, stanovuje podmínky trestní odpovědnosti a nastavuje pravidla ukládání trestů. S uvedenými funkcemi pak souvisí funkce preventivní, neboli výchovná, jenž se snaží předcházet vzniku trestných činů a funkce represivní, která je spjata s ukládáním postihu s účelem zamezit v páchání dalších trestních činů.⁵ „*Trest odnětí svobody je tedy jedním z prostředků realizace ochranné funkce trestního práva.*“⁶

Celý systém trestů *de lege lata* (podle platného zákona) tvoří dva subsystémy. Hovoříme o trestech pravidelných, které jsou uvedeny v § 52 odst. 1 trestního zákoníku a o trestech výjimečných nacházejících se v § 54 trestního zákoníku, přičemž trest odnětí svobody je součástí obou uvedených systémů a je právní úpravou platného trestního zákoníku definován výslovně. Dle § 52 odst. 2 se trestem odnětí svobody rozumí nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem v případě, nestanoví-li zákon jinak. Trestní zákoník upravuje i zvláštní typ trestu odnětí svobody, kterým se podle § 52 odst. 3 rozumí výjimečný trest.⁷ Ten může být uložen pachateli za zvlášť závažný zločin až do výše třiceti let odnětí svobody a ve výjimečných případech se může jednat o odnětí svobody na doživotí.

V návaznosti na předchozí odstavec se zaměřím na charakteristiku nepodmíněného trestu odnětí svobody, protože z možných druhů trestů odnětí svobody je trest nepodmíněný úzce spjat s problematikou tématu pro tuto práci

---

⁴ Kratochvíl, V a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné*. Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7179-082-2, str. 15

⁵ Kratochvíl, V a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné*. Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7179-082-2

⁶ Kalvodová, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3025-9, str. 85

⁷ Kalvodová, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-164-4

zásadní. Nepodmíněný trest odnětí svobody můžeme popsat jako trest univerzální, je totiž zastoupen v každé skutkové podstatě zvláštní části trestního zákoníku. Univerzalitou trestu se rozumí fakt, že může být uložen kterémukoliv dospělému pachateli a to za jakýkoliv trestný čin. Jde o trest nejpřísnější z důvodu největšího zásahu do okruhu základních práv jedince, kdy jedinec je nucen podrobit se režimu výkonu trestu ve věznici a tím je zároveň zbaven dalších práv a svobod jako je právo sdružovat se nebo právo podnikat, které se s výkonem trestu vylučují. Odnětí svobody nepodmíněně se ukládá nejvýše na dvacet let, přičemž dolní hranice trestní sazby není taxativně vymezena. Jde o jediný odstupňovatelný trest, u něhož je zákonem stanovena sazba u každé skutkové podstaty trestného činu, buď horní i dolní hranicí zákonné sazby, anebo pouze hranicí horní. Uložení výše trestu vychází z rozpětí zákonné trestné sazby u skutkové podstaty, z určení typové nebezpečnosti konkrétního trestného činu pro společnost a je zde i prostor pro individualizaci soudní. Za méně závažné trestné činy, u kterých horní hranice nepřevyšovala jeden rok, mohl být trest odnětí svobody nepodmíněně uložen jen za podmínky, bylo-li zjevné, že v případě volby alternativního trestu by nedošlo k dosažení účelu trestu vzhledem k osobě pachatele. S novelizací trestního zákoníku, účinné od 1.1.2002, se toto pravidlo začalo vztahovat na trestné činy s horní hranicí nepřevyšující až tři roky. Tímto krokem byla pozvednuta povaha trestu odnětí svobody jakožto krajního prostředku zásahu trestního práva.⁸ Výše uložené sazby je však ovlivněna zjištěním všech okolností případu, jakožto všech skutečností ovlivňující charakter trestného činu ať už ku pachatelově prospěchu, či nikoliv.

„Trest odnětí svobody je podrobován i kritice. Je poukazováno především na jeho neefektivnost, a to nejen z pohledu nápravy pachatele, ale též z hlediska vysokých finančních nákladů výkonu trestu odnětí svobody.“⁹

Nepodmíněný trest svobody je ale stále funkční, tudíž se žádná jeho anulace nechystá. Je však zapotřebí jej neustále reformovat, aby jeho účel dosahoval kýženého stavu ve společnosti. Nefunkční pravidla jeho výkonu musí být nahrazena účelnějšími, ve věznicích by měly být modernizovány bezpečnostní technologie a

---

⁸ Kalvodová, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3025-9

⁹ Marešová, Alena a kol. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody-kriminologická analýza*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8, str. 26

je zapotřebí vybavit personál věznice většími pravomocemi. Jedině s tímto komplexním přístupem může být funkčnost výkonu trestu uskutečněna.¹⁰

2.2 O výkonu trestu odnětí svobody

Nepodmíněný trest odnětí svobody je vykonáván na základě zvláštního předpisu, na který odkazuje sám Trestní zákoník v ustanovení § 55 odst. 3. Má se na mysli zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Předmětem úpravy uvedeného zákona je výkon trestu odnětí svobody (dále jen „výkon trestu“) ve věznicích a v oddělení vazebních věznic. Úprava výkonu trestu se vztahuje jak na trestní opatření uložené dospělým pachatelům, tak i výkon trestu u mladistvých, který je blíže specifikován v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže.

Dle uvedeného zákona se výkonem trestu sleduje dosažení účelu trestu pomocí prostředků, které jsou zákonem stanoveny. „*Účelem trestu odnětí svobody ve smyslu trestního zákona třeba rozumět účel trestu obecně.*“¹¹ Ve znění trestního zákoníku účelem trestu je snaha zabránit odsouzeným v páchání dalších trestných činů a zároveň vést jejich výchovu k žádoucímu stavu a tím chránit společnost před dalšími případnými trestnými činy.¹²

V § 2 zákona o výkonu trestu najdeme hlavní zásady, kterým se výkon trestu podřizuje. „*Trest může být vykonáván jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody, tím však nesmí ohrožena potřeba ochrany společnosti.*“¹³ Tímto ustanovením zákon zdůrazňuje zásadu lidskosti a snaží se o zachování hodnot člověka. Zákon požaduje, aby výkonem trestu nedocházelo k nadměrným škodlivým dopadům na vězněné osoby bez toho, aniž by byla ohrožena ochrana společnosti. Podle mého názoru k docílení eliminace těchto negativních dopadů na vězně výkon trestu umožňuje např. kontakt odsouzeného s rodinou a osobami blízkými. Udržování kontaktu mezi vězněm a těmito osobami, byť v omezeném měřítku, je dle mého názoru jedním

---

¹⁰ Marešová, Alena a kol. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody-kriminologická analýza*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8

¹¹ Kalvodová, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-706-3, str. 2

¹² Kalvodová, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-706-3

¹³ Zákon č. 69/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Část první. Hlava I, § 2, odst. 1

z hlavních aspektů, které vězně podněcuje k nápravě své osobnosti. Za další prostředek, pomocí něhož se minimalizují negativní dopady na trestané osoby způsobené výkonem trestu, považují diferenciaci osob ve věznicích, tak aby nejnarušenější osoby trestané za zvlášť závažné trestné činy nepřicházeli do styku s ostatními vězni. Při vzetí do výkonu trestu je mimo jiné také zaměřena pozornost na proces intelektuálního a psychologického přizpůsobování odsouzených na prostředí věznice, jehož úkolem je dostatečně a šetrně adaptovat odsouzené na pobyt ve vězení. „*S odsouzenými ve výkonu trestu se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví, a pokud to doba výkonu trestu umožní, podporovaly se takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem.*“¹⁴ Tento výrok se věnuje zásadám, v jejichž souladu je s odsouzenými ve výkonu trestu zacházeno. Zásady jsou podrobněji charakterizovány v jednotlivých ustanoveních. Jejich pozornost je soustředěna např. na sociální podmínky odsouzených, vzdělávání a zaměstnávání osob ve výkonu trestu nebo poskytování zdravotní péče.

2.3 Orgán zajišťující výkon trestu odnětí svobody

Dohled nad výkonem trestu odnětí svobody zajišťuje Vězeňská služba České republiky (dále jen „Vězeňská služba“). Působnost Vězeňské služby je zmíněna v zákoně o výkonu trestu odnětí svobody, který dále odkazuje na zvláštní zákon (Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stáži České republiky), kde najdeme podrobnou úpravu její funkce.

Vězeňská služba provádí dozor nad odsouzenými, zajišťuje metody zacházení s vězněnými osobami a stanovuje jim podmínky ve výkonu trestu. Vězeňská služba je oprávněna odsouzeným vydávat pokyny a příkazy, které se stávají pro odsouzené závazné. Ke své práci má k dispozici donucovací prostředky a omezení, může je však používat jen do takové míry, kterou zvláštní zákon připouští. Zvláštním zákonem jsou dále upraveny povinnosti a oprávnění příslušníka Vězeňské služby.¹⁵

---

¹⁴ Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Část první. Hlava I, § 2, odst. 2

¹⁵ Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Hlava I, § 3

Jejím úkolem je spravovat a střežit věznice včetně těch vazebních a tím se stává odpovědná za dodržování zákonem určených podmínek k výkonu vazby i trestu odnětí svobody. Má na starost eskort osob ve výkonu trestu do ochranného léčení, zabezpečovací detence nebo do výkonu ústavní výchovy. Zajišťuje bezpečnost v budovách soudu a státních zastupitelství při výkonu jejich pravomocí. Vytváří programy zacházení s odsouzenými a svým soustavným působením na osoby ve výkonu trestu se snaží vytvořit předpoklady cílené na nápravu jejich osobností. Vězeňská služba je povinna provádět výzkum penologického směru a s výsledky a vědeckými poznatky dále pracovat pro zkvalitňování její působnosti ve výkonu vazby a trestu. V rámci své existence provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání odsouzených osob a musí jim tedy i zajišťovat podmínky pro jejich pracovní činnost. O osobách ve výkonu vazby, zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody musí Vězeňská služba vést evidenci a poskytovat jim zdravotní a jinou odbornou péči.¹⁶

2.4 Místo výkonu trestu odnětí svobody

Místem výkonu trestu je podle ustanovení § 5 odst. 1 zákona o výkonu trestu odnětí svobody věznice nebo ve zvláštním oddělení vazební věznice. Věznicí může zřídit a zrušit pouze ministr spravedlnosti, v jejich čele stojí ředitel a správa je svěřena do rukou Vězeňské služby. V současné době je v České republice zřízeno 36 věznic a vazebních věznic.

Nedovoluje-li zdravotní stav odsouzeného vykonávat trest ve věznici, trest je možné vykonávat po nezbytně dlouhou dobu i ve zdravotnickém zařízení mimo prostory věznice v případě, není-li Vězeňská služba schopna zajistit potřebnou zdravotní péči odsouzenému v místě výkonu trestu a zároveň pokud je nemožné výkon trestu přerušit. Rozhodovací pravomoc ve věci přerušení výkonu trestu má ředitel věznice. V případě, kdy je trest odsouzeného přerušen a nepřevyšuje třicetidenní lhůtu, doba strávená mimo věznici se započítává do doby výkonu trestu. Opakem je situace, kdy si odsouzený způsobil újmu na zdraví úmyslně. Výkon trestu nemůže být přerušen osobě, která byla odsouzena k doživotnímu výkonu

---

¹⁶ Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci. Hlava I, § 2

trestu, osobě, která spáchala vysoce závažný trestný čin, nebo je u ní zvýšená obava z útěku.¹⁷

Novela trestního zákoníku a zákona č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody přijata v roce 2017 snížila počet typů věznic z dosavadních čtyř pouze na dva základní typy, které jsou od sebe rozlišeny podle způsobu vnějšího střežení a míry bezpečnosti. Jedná se o věznici s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Odlišnou skupinu tvoří vazební věznice, to bývají zpravidla uzavřené objekty a jejich zabezpečení je dáno již řešením architektury. „Většina z nich se také nachází uprostřed měst, kde byly nebo ještě jsou součástí soudní budovy.“¹⁸

Prvním typem je věznice s ostrahou. Ve srovnání s věznicí se zvýšenou ostrahou zde nejsou stanovena pravidla, podle kterých jsou odsouzení řazeni do věznic tohoto typu. Věznice s ostrahou je nadále rozlišena na jednotlivá oddělení na základě míry rizika pro společnost a rizika ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu. Odsouzení jsou do jednotlivých oddělení přiřazováni dle faktorů jejich individuální charakteristiky. Zejména se posuzuje závažnost trestného činu odsouzeného, délka uloženého trestu a průběhy jeho předešlých výkonů trestů. Na rozdíl od rozhodnutí o zařazení odsouzeného do určitého typu věznice, ke kterému je zmocněn soud, rozhodnutí o umístění odsouzených do jednotlivých oddělení dle stupně zabezpečení od sebe odlišných náleží Vězeňské službě. Proti tomuto rozhodnutí se může vězeň bránit podáním stížnosti k příslušnému okresnímu soudu.¹⁹

Přísnějším typem z hlediska bezpečnostních opatření je věznice se zvýšenou ostrahou, kam soud řadí zpravidla odsouzené s doživotním trestem, zvláště nebezpečné recidivisty, kterým byla vyměřena trestní sazba s minimální hranicí osmi let, ty, co v posledních pěti letech uprchli z vazby či z výkonu trestu anebo byli odsouzeni za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované skupiny zločinců.

---

¹⁷ Kalvodová, Věra. *Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-706-3

¹⁸ Sochůrek, Jan. *Kapitoly z penologie. II. díl. Teorie a praxe zacházení s vězňenými*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3

¹⁹ Nová právní úprava typů věznic de lege ferenda – Iurium. *Iurium – Právní portál pro právní teorii i praxi, odborníky i veřejnost* [online]. 2016 [cit. 07. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.iurium.cz/2017/08/31/nova-pravni-uprava-typu-veznic-de-lege-ferenda>

Vězni se v prostorách věznice pohybují pouze za doprovodu zaměstnance, na svých celách jsou zamykáni a práci vykonávají pouze ve věznici.²⁰

Mimo dvou základních typů věznic jsou zřízeny ještě zvláštní věznice, které slouží k výkonu trestu pro mladistvé. Zřízení těchto zvláštních oddělení „*je projevem specifického přístupu k mladistvým v oblasti výkonu trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody.*“²¹ Založením zvláštních věznic pro mladistvé byl splněn požadavek zmíněný zákonem o výkonu trestu odnětí svobody na diferenciaci místa výkonu trestu dospělých a mladistvých odsouzených.

2.5 Vnitřní řád věznice

Z hlediska výkonu trestu je důležité zmínit i existenci vnitřních řádů věznic, kterým jsou odsouzení nástupem do výkonu trestu povinni se podřídit. Dle ustanovení zákona o výkonu trestu odnětí svobody má každá věznice stanoven řád, jímž je řízen chod uvnitř. K vydávání této interní normativní směrnice je zmocněn ředitel věznice, poté jej předkládá Generálnímu ředitelství Vězeňské služby, který ho souhlasně potvrzuje.

Řádem se stanovuje každodenní chod konkrétních věznic. Jedná se o časové rozvržení denních aktivit nezbytných, což jsou činnosti, které se pravidelně opakují, jsou nezbytné a týkají se výhradně všech odsouzených. Do nezbytných aktivit časově určených se řadí budíček, večerka, vycházka, výdej stravy, sčítání odsouzených a jejich osobní hygiena. Osobními výpověďmi osob blízkých jsem byla informována, že jestliže odsouzený svým chováním a jednáním spolupracuje při naplňování výkonu trestu, bezproblémově přistupuje k plnění každodenních povinností vyžadovaných věznicí, je možné, aby mu byl umožněn přístup do umývárny i několikrát za den. Dále jsou řádem stanoveny časová rozpětí pracovních činností odsouzených, jejich zvolené aktivity v rámci programu zacházení i jejich osobní volno. Součástí stanovení vězeňského řádu je i doba pro výměnu prádla, výpůjční doba v knihovně, doba, kdy je odsouzeným umožněn

---

²⁰ Sochůrek, Jan. *Kapitoly z penologie. II. díl. Teorie a praxe zacházení s vězněnými*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 9978-80-7372-204-3

²¹ Kalvodová, Věra. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-706-3, str. 27

nákup potřebného sortimentu a s tím související seznam minimální dostupné nabídky zboží ve vězeňské prodejně.²²

Řád věznice také umožňuje odsouzeným podílet se při řešení otázek týkajících se života ve věznici. Tato možnost je jim zprostředkována pomocí návrhů a připomínek, které jsou oprávněni předkládat zaměstnancům Vězeňské služby.²³ Realizace možnosti ovlivňovat chod výkonu trestu dává odsouzeným obecné prostředky k ochraně jejich práv. Obdobným způsobem mohou odsouzení podávat i stížnosti pomocí uzamykatelných schránek.

---

²² Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Část první. Hlava II., § 14

²³ Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Část první. Hlava III., § 44

3 Průběh výkonu trestu odnětí svobody

V návaznosti na úvodní část se tato kapitola bude věnovat průběhu výkonu trestu odnětí svobody, protože pokládám za podstatné vylíčit, jakým způsobem výkon trestu odnětí svobody probíhá a vyobrazit jeho podstatné náležitosti. Podle posloupnosti průběhu výkonu trestu je nejdříve zprvu popsán proces přijímání odsouzených do výkonu trestu a jejich následné seznámení s nezbytnými záležitostmi týkajícími se nástupu do věznice. V návaznosti na to je vysvětlen obecný účel aplikace programu zacházení s odsouzenými a některé z nich jsou i konkrétněji představeny. Tato kapitola se dále zaměřuje na práva zaručená odsouzeným a s nimi spojené povinnosti, kterými jsou obvinění vázáni. Závěr této části se věnuje podmínkám propuštění z výkonu trestu.

3.1 Přijímání a umíst'ování odsouzených do výkonu trestu

Přijímání odsouzených do výkonu trestu je upraveno ustanovením zákona o výkonu trestu v § 6, který udává pravidla nástupu do výkonu trestu. Podmínkou pro přijetí odsouzeného do výkonu trestu je existence písemného nařízení výkonu trestu vyhotoveného soudem. V případě, kdy ještě nedošlo k vyhotovení písemného nařízení k výkonu trestu, ale rozsudek je již pravomocný, dodá ho soud věznici s časovým prodlením. Zasílání tohoto nařízení adresovaného příslušné věznici, na jehož základě je výkon trestu zahájen, má v rukou předseda senátu a učiní tak ve chvíli, kdy se rozhodnutí stává vykonatelným. V situaci, kdy se výrok stává pravomocným až v okamžiku rozhodnutí odvolacího soudu a je odsouzený ve vazbě, je výkon trestu nařízen předsedou senátu bezprostředně po vyhlášení rozhodnutí odvolávacího soudu.²⁴

„V nařízení výkonu trestu je třeba vyznačit den, kdy má odsouzený trest nastoupit, do kterého typu věznice je zařazen, započítání vazby nebo trestu a předchozí tresty odsouzeného s uvedením, zda byly vykonány.“²⁵

---

²⁴ Kalvodová, Věra. *Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-706-3

²⁵ Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Půry, F. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0

V případě, nejsou-li známy konkrétní okolnosti, ze kterých by vyplývala obava, že by se odsouzený mohl před výkonem trestu ukrývat, nebo nepovažuje-li se jeho pobyt na svobodě za nebezpečný, poskytuje trestní řád odsouzenému přiměřenou časovou lhůtu k zařizení osobních záležitostí před nástupem do výkonu. Tato lhůta však nepřekračuje dobu jednoho měsíce od chvíle, co rozhodnutí o výkonu trestu odnětí svobody nabylo právní moci.²⁶

Bezprostředně po nástupu do výkonu trestu jsou odsouzenému představena jeho práva a povinnosti dle zákona o výkonu trestu a řádu výkonu trestu, což se považuje za základní podmínku pro začlenění odsouzeného do prostředí věznice. Je seznámen s vnitřním řádem věznice, ve které má trest vykonávat. Seznámení s těmito formálními hledisky stvrzuje odsouzený svým podpisem. Při přijetí je odsouzený vyzván k předložení dokladu totožnosti, podle kterého Vězeňská služba ověřuje pravost osoby a vylučuje tak záměnu s jinou osobou. Odsouzený při nástupu podstupuje osobní prohlídku, popř. hygienická a protiepidemická opatření. Vězeňská služba provede inventuru osobních věcí odsouzeného podle stanoveného okruhu předmětů, jenž si smí ponechat odsouzený u sebe, tj. písemnosti spojené s trestním řízením, fotografie, časopisy, knihy, ruční mlýnek na kávu, kapesní hodinky, psací potřeby, hygienické potřeby, elektronický holicí strojek a snubní prsten. Odsouzenému mohou být eventuálně ponechány i jiné předměty krom uvedených, avšak pouze se souhlasem ředitele nebo jiné pověřené osoby. Ostatní věci uschová Vězeňská služba u sebe na základě žádosti odsouzeného, nebo je zašle osobě, kterou odsouzený určí. Po nástupu do výkonu je odsouzený ubytován v přijímacím oddělení, kde je podroben vstupní lékařské prohlídce a v této fázi již dochází k vyhodnocování vnějších a vnitřních rizik u odsouzených, což je nezbytné pro stanovení stupně zabezpečení, jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole o místě výkonu trestu. V návaznosti na to zasílá správa konkrétní věznice všechny potřebné údaje o odsouzeném Generálnímu ředitelství Vězeňské služby a to bez zbytečného odkladu.²⁷

---

²⁶ Kalvodová, Věra. *Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-706-3

²⁷ Vyhláška č.345/1999 Sb. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, § 3 - § 6

Závažnou problematikou výkonu trestu je patřičná diferenciacie. Odsouzení musí vykonávat trest odděleně dle ustanovení § 7 zákona o výkonu trestu ve snaze vyloučit vzájemné negativní působení mezi určitými skupinami vězňů. Jejich rozlišení je zohledněno i při vytváření programů zacházení určené jednotlivým skupinám. Ze slov tohoto ustanovení plyne, že muži a ženy vykonávají trest vždy odděleně. Další skupiny odsouzených jsou umístěny rozděleně ve výkonu trestu zpravidla, což znamená, že odsouzení z jednotlivých skupin lze případně umístit dohromady. Nárok na oddělené vykonávání trestu je mezi mladistvými a dospělými. Tento požadavek je ukotven už v § 5 odst. 3, kdy odsouzení, kteří nepřekročili 19. rok svého věku, vykonávají trest ve věznicích pro mladistvé. Separátně jsou umísťováni recidivisté a ti, kteří vykonávají trest poprvé. Je tak učiněno z důvodu, aby nedocházelo k negativnímu ovlivňování prvovězňených ze strany recidivistů způsobené povědomím vězeňské subkultury. Dále se od sebe odlišují odsouzení za úmyslné trestné činy a odsouzení za trestné činy z nedbalosti. Tento požadavek „vychází z předpokladu odlišného stupně narušení a nebezpečnosti těchto dvou kategorií.“²⁸ Dalšími kategoriemi, mezi nimiž jsou vytvořeny rozdíly v podmínkách výkonu trestu jsou odsouzení trvale pracovně nezařaditelní, s poruchami duševními, s uloženým ochranným léčením a zabezpečovací detencí. Odděleně vykonávají trest i odsouzení označení za velmi nebezpečné.²⁹

3.2 Program zacházení s odsouzenými

Program zacházení s odsouzenými je utvořen na základě komplexní zprávy, kterou zpracovávají odborní zaměstnanci ve chvíli, kdy jsou odsouzení ubytováni v nástupním oddílu a je vytvářen každému odsouzenému, který má vykonat trest odnětí svobody, či jeho zbytek v rozsahu delším než tři měsíce. Komplexní zprávou se rozumí souhrn úhlů pohledů na odsouzeného, zejména pedagogického, psychologického, sociálního a popřípadě lékařského. Tento program je utvářen s ohledem na charakteristiku osobnosti pachatele, příčiny spáchané trestné činnosti a uloženou délku trestu. Jedná se o kompletní souhrn aspektů odsouzeného, jehož

---

²⁸ Kalvodová, Věra. *Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-706-3, str. 22

²⁹ Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Část první. Hlava I, § 7

obsahem je konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného a metody zacházení směřující k účelu trestu.³⁰

„Programy zacházení jsou nabídkou a možností volby pro odsouzeného. Účinnost programů je závislá od míry jeho aktivního zapojení, schopnosti opravdového a náročného procházení programem.“³¹

V rámci „uměle vytvořeného světa“, kterého se odsouzení stávají součástí nástupem do výkonu trestu, se vězni každodenně zapojují do různých činností, z nichž některé jsou pro ně povinné, u jiných mají odsouzení možnost volby. Program se zaměřuje na několik okruhů aktivit vyhodnocených pro odsouzeného jako vhodné. Klíčová z nich je pracovní aktivita, tou se má na mysli zejména zaměstnání. Při výběru zaměstnání pro odsouzeného se obvykle vychází z jeho dosaženého vzdělání a z praxe v oboru, přičemž se přihlíží i k jeho zdravotnímu stavu. Pracovní aktivita ovšem zahrnuje i činnosti potřebné k zajištění každodenního provozu věznice jako je provádění běžného úklidu v objektech věznice. Součástí programu zacházení jsou dále vzdělávací aktivity, čímž se rozumí vzdělávání organizované školským zařízením věznice a vzdělávání vedené zaměstnanci Vězeňské služby. Má-li k tomu věznice podmínky, mohou odsouzení navštěvovat i jazykové kurzy nebo např. kurzy práce s výpočetní technikou. Do speciálně výchovných aktivit, které věznice organizují, spadá sociální výcvik, sociálně právní poradenství nebo třeba trénink zvládnání vlastní agresivity. Dále mají možnost odsouzení zapojovat se do zájmových aktivit pod vedením odborných pracovníků za účelem rozvíjení jejich schopností a dovedností. Poslední bodem členění programu zacházení s odsouzenými jsou činnosti zaměřené na oblast utváření vnějších vztahů. Aktivity tohoto druhu by měly přispívat k řádnému a soběstačnému životu odsouzených po jejich propuštění. Oblasti utváření vnějších vztahů se věnují především sociální pracovníci, kteří pomáhají v udržování a prohlubování vazeb mezi vězni a jejich blízkými příbuznými, zajišťují důležité

---

³⁰ Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Část první. Hlava III, § 41

³¹ Marešová, Alena a kol. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody-kriminologická analýza*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8, str.63 (s odkazem na Válková, H., Kuchta, J., & kol., a. *Základy kriminologie a trestní politiky*, 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-429-2)

dokumenty pro jednání s úřady a pomáhají jim navazovat kontakty s potencionálními zaměstnavateli.³²

Podle stanovené výše rizika u odsouzeného je mu přidělen typ obecného programu zacházení dle míry odborné intervence. Primárním typem zacházení s odsouzeným je minimální program, jenž je určen osobám s nízkými riziky, kterým byl uložen kratší trest odnětí svobody, a tudíž se vztahuje hlavně na zájmové činnosti s ohledem na délku trestu. Odsouzení, u kterých byla zjištěna střední až vysoká rizika, jsou zahrnuti do standartního programu zacházení, kde převažují pracovní a vzdělávací aktivity. U speciálního programu zacházení jsou nutné odborné zásahy ve vyšší míře a jsou cílené na konkrétní osobnost odsouzeného. V rámci tohoto programu jsou preferovány zpravidla vzdělávací a speciálně výchovné aktivity. Konečným členěním programu, které jsou aplikovány na vězně, je zacházení ve výstupním oddělení věznice, kde se odsouzený připravuje na samostatný život za zdmi věznice. Program se zaměřuje na vytváření příznivých předpokladů pro začlenění odsouzených zpět do života po jejich propuštění.³³

Je však nezbytné si uvědomit, že „*ani nabídka nejlépe vypracovaných programů zacházení není účinná, pokud odsouzení nejsou určitým způsobem motivováni a ochotni programy zacházení přijímat a plnit.*“³⁴

Úspěšnost plnění programu zacházení věznice pravidelně vyhodnocuje. Program pro mladistvé se hodnotí zpravidla v intervalu jednoho měsíce, ve výstupních oddílech věznic jsou výsledná šetření prováděna jednou za dva měsíce, ve věznicích s ostrahou jednou za tři měsíce a ve věznicích se zvýšenou ostrahou jedenkrát za půl roku. Na bázi zjištěných výsledků, přičemž se hodnotí dosažený vývoj osobnosti odsouzeného a změny v jeho chování, dochází k aktualizaci programu zacházení, na jejíž tvorbě odsouzený spolupracuje s odbornými

---

³² Matoulek, J., Sejkorová, H. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-89-9

³³ Marešová, Alena a kol. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody - kriminologická analýza*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8

³⁴ Marešová, Alena a kol. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody - kriminologická analýza*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8, str. 64 (s odkazem na Raszková, T., & Hoferková, S. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-378-9)

pracovníky. Tato hodnocení úspěšnosti jsou odrazovým můstkem pro návrh věznic na přeložení odsouzeného do věznice jiného typu.³⁵

V České republice jsou uplatňovány spolu s obecnými programy zacházení ještě standardizované programy, které jsou určeny především ke snížení rizika recidivy u odsouzených zejména za sexuálně motivované trestné činy, za násilné i nenásilné trestné činy a za trestné činy spáchané pod vlivem návykových látek. „*Postup pro vytvoření standardizovaného programu, jeho odzkoušení, aprobaci a implementaci do praxe upravuje Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 35/2011.*“³⁶ Jedním z nich je program 3Z (Zastav se, Zamysli se, Změň se), jenž je zaměřen na vícekrát trestané odsouzené převážně za majetkovou trestnou činnost a je stavěn na kognitivně-behaviorálních základech. Je označován za nejrozšířenější program v českých věznicích, neboť trestné činy tohoto druhu patří k těm nejčtetnějším. Program GREPP 1 je dalším standardizovaným programem aplikovaný na odsouzené, kteří se dopustili trestného činu násilí na dětech (komerční sexuální zneužívání, sexuální zneužívání bez komerčního aspektu, týrání). Jedná se o krátkodobý intenzivní program a je nazýván jako tzv. „program narovnání.“ Navazujícím programem je GREPP 2, což je dlouhodobý terapeutický program s cílem eliminovat rizika opakování trestných činů po propuštění. V neposlední řadě je to kupříkladu program TP 2 Junior mířen na odsouzené mladistvé muže, který usiluje o minimalizaci násilných projevů v chování a snížení hladiny agresivity.³⁷

3.3 Práva a povinnosti odsouzených

Přestože došlo u odsouzených k určitému omezení jejich práva na svobodu, přísluší jim práva zaručena Ústavou stejně jako jiným občanům ČR. Ovšem i u nich mohou být na základě zákona omezena. Jde o omezení v rozsahu stanovené zákonem o výkonu trestu odnětí svobody a jinými právní předpisy výkonu trestu se týkajících. Vlivem ustanovení těchto právních předpisů jsou odsouzení na

---

³⁵ Matoulek, J., Sejkorová, H. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-89-9

³⁶ Biedermanová, E., Petras, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-115-8, str. 33

³⁷ Biedermanová, E., Petras, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-115-8

některých svých právech zkrácení. Jedná se především o práva, která se přiči účelu výkonu trestu nebo která nemohou být v době výkonu trestu uplatňována. Mezi tato práva a svobody, která jsou při výkonu trestu podrobena omezením, patří nedotknutelnost osoby, když zákon o výkonu trestu ukládá Vězeňské službě právo užít proti odsouzeným donucovací prostředky, pokud dochází k maření výkonu trestu. V rozsahu zákona o výkonu trestu je rovněž omezeno právo na svobodný pohyb, což vyplývá už ze samotné povahy výkonu trestu, právo na soukromí a volbu povolání. Ačkoliv je odsouzenému přirknuto právo na neomezený písemný styk s osobami mimo věznic, jeho právo na zachování listovního tajemství je taktěž omezeno z důvodu nutnosti kontroly obsahu písemností. Odsouzeným dále nepřisluší právo na stávku, výkon sdružovacího práva, právo podnikat a zakládat politické strany.³⁸

Do výčtu práv, která jsou odsouzeným ve výkonu trestu přiznána, patří právo na základní sociální podmínky, které zahrnuje poskytování stravy, pobytového lůžka a prostoru pro ukládání osobních věcí. Projevem zásady, vyžadující takové zacházení s odsouzenými, aby bylo chráněno jejich zdraví, je právo odsouzených odívat se v závislosti na klimatických podmínkách. Odsouzení jsou v zásadě povinni oblékat vězeňský oděv, rozsah používání vlastního oblečení závisí na typu věznice. Mezi základní sociální podmínky, které musí být odsouzeným zabezpečeny, patří rovněž osmihodinová doba ke spánku, doba k osobní hygieně a k vycházce, která bývá zpravidla jednohodinová. Zákon o výkonu trestu stanovuje právo odsouzeného na zdravotní péči, která je poskytována Vězeňskou službou ve svých zdravotnických zařízeních.³⁹

Odsouzený je oprávněn přijímat korespondenci v neomezeném množství. Na své náklady může písemná sdělení i odesílat. Přijímaná i odesílaná korespondence podléhá kontrole Vězeňskou službou, která ji v odůvodněných případech může zadržet. Pokud korespondence obsahuje jiné než listovní předměty, je zásilka považována za balíček, jehož přijetí je odsouzeným limitováno. Odsouzenému je v době stanovené vnitřním řádem věznice umožněn telefonický kontakt s osobami

---

³⁸ Matoulek, J., Sejkorová, H. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-89-9

³⁹ Kalvodová, Věra. *Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-706-3

blízkými. Toto umožnění je jedním z prostředků, jak může odsouzený udržovat sociální vazby s okolím, avšak i v tomto případě dochází ke kontrole sdělených informací formou odposlechu i pořizování zvukových záznamů. Nejvýznamnějším způsobem pro udržování kontaktu s vnějším prostředím jsou beze sporu návštěvy blízkých osob, na jejichž přijímání má odsouzený právo na dobu tří hodin během jednoho kalendářního měsíce. Návštěvy probíhají obvykle tzv. restaurační formou, to znamená, že se konají v místnosti vybavené stoly s židlemi a je možné s odsouzenými komunikovat všedním společenským způsobem včetně dotyků rukou či polibku. Rozhodnutím ředitelem věznice může být návštěvník oddělen od odsouzeného průhlednou překážkou, kdy komunikace probíhá přes telefonní zařízení. Obviněný smí mít na cele věci, které slouží k uspokojování kulturních potřeb. Může si na vlastní náklady objednávat knihy, denní tisky nebo společenské hry či fotografie. Odsouzený může žádat i o setkání s kvalifikovaným zástupcem církve či jiných náboženských společností. Ke zprostředkování pastorační návštěvy má věznice k dispozici zvláštní místnost. Odsouzený má právo i na přijímání peněz, které se mu ukládají na konto zřízené věznicí a s těmito finančními prostředky může libovolně nakládat podle svých potřeb, věznicí však může být stanovena maximální částka útraty.⁴⁰

Dle ustanovení zákona o výkonu trestu odnětí svobody jsou odsouzeným ukládané povinnosti, které musí při výkonu trestu plnit. Všeobecnou povinností odsouzených je dodržovat pořádek a kázeň, plnit příkazy zaměstnanců Vězeňské služby a chovat se slušně ke všem osobám, se kterými přijde do kontaktu. Povinnost pracovat se vztahuje pouze na obviněné, kterým byla práce přidělena. Dále je odsouzený povinen podrobit se osobní prohlídce sloužící k případnému zajištění nepovolených věcí. Obviněný musí neprodleně ohlásit okolnosti, které mohou vést k ohrožení bezpečnosti ve věznicí. Tato povinnost je důležitá z hlediska zamezení nežádoucích situací, jimiž jsou např. vzpoura vězňů nebo plánování útěku. V případě zranění či onemocnění musí dojít k jeho nahlášení v co nejkratší době poté, co nastaly, aby se předešlo možným negativním následkům. Odsouzený je povinen dodržovat hygienické zásady zahrnující zejména denní mytí a udržování čistoty v prostorách věznice.

---

⁴⁰ Bajcura, J. *Práva vězně*. Praha : Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-555-6

V ustanovení týkající se povinností odsouzených je vymezena i část, jenž obsahuje činnosti, které jsou odsouzeným zakázány vykonávat. Jedná se o činnosti na jejichž základě, by mohly vzniknout konfliktní situace mezi obviněnými nebo činnosti ohrožující jejich zdraví nebo i bezpečnost zaměstnanců Vězeňské služby. Jednou ze zakázaných činností, kterou zákon o výkonu trestu uvádí, je přechovávání a výroba alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek a předmětů, které by mohly být použity k ohrožení bezpečnosti, či k útěku. Obviněným je dále zakázáno hrát hry o peníze, tetovat sebe nebo jiné osoby z důvodu zamezení šíření viru HIV, prodávat nebo směňovat věci v držení.⁴¹

3.4 Propuštění odsouzených z výkonu trestu

S výjimkou doživotního trestu je každý trest odnětí svobody uložen na určitou dobu stanovenou v pravomocném a vykonavatelném rozhodnutí soudu. Jakmile tato doba uplyne věznice propustí odsouzeného z výkonu trestu za podmínky, nebylo-li Vězeňské službě doručeno nařízení soudu k výkonu trestu nového. Dalším ne tak častým důvodem k propuštění je obdržení písemného příkazu od soudu k propuštění odsouzeného na svobodu. To se děje v okamžiku, kdy v průběhu výkonu trestu odsouzeného bylo soudem rozhodnuto o podmíněném propuštění, ten tak může učinit po výkonu poloviny uloženého trestu.⁴² Odsouzený může být propuštěn i na základě nařízení státního zástupce, nebo rozhodnutím prezidenta republiky udělením milosti.

Ve věznicích jsou zřízeny výstupní oddělení, do nichž se v postačující době před skončením výkonu trestu přerazují odsouzení, kterým byla uložena doba výkonu trestu obvykle delší než tři roky a ti, kteří vyžadují pomoc při vytváření podmínek pro samostatný život.⁴³ „*Jejich účelem je připravit odsouzeného na výstup z vězení a napomáhat mu překonat tzv. „šok ze svobody a propuštění“, jak se nazývá psychická reakce individua na znovu nabytou svobodu a volnost.*“⁴⁴

---

⁴¹ Kalvodová, Věra. *Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-706-3

⁴² Zákon č. 40/2009 Sb. *Zákon trestní zákoník*. Hlava V., § 88

⁴³ Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Část první. Hlava V, § 74

⁴⁴ Mezník, J., Kuchta, J., Kalvodová, V. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 80-210-1248-X, str. 51

Vězeňská služba se stará o to, aby odsouzení při opouštění věznice měli platné doklady totožnosti. V případě propadnutí platnosti dokladu odsouzeného během jeho výkonu trestu je věznice povinna obstarat jeho aktualizaci. Při propuštění je odsouzený podroben preventivní lékařské prohlídce, která se dokumentuje. Tato prohlídka se provádí zpravidla v den, jenž předchází výstupnímu dni.

Propuštění vězňů z výkonu trestu je na každodenním pořádku, to znamená, že k propuštění může dojít i v den pracovního klidu. Propuštění probíhá v době od 08.00 do 16.00 hod i v případě, končí-li dle vypočtení doby výkonu trestu odsouzenému před 08.00 hod. V okamžiku, kdy odsouzený opustí vězeňský prostor, stává se svobodným.

Výstupním dnem odevzdává odsouzený do skladu věznice majetek, který měl během výkonu trestu ve svém držení. Jestliže je některá z věcí poškozená, sepíše se protokol o případné náhradě škody, není to ovšem důvod k tomu, aby propuštění odsouzeného na svobodu bylo zdržováno. Odsouzenému je dána možnost se před opuštěním věznice umýt a pokud odsouzený nevlastní oblečení vhodné momentálnímu ročnímu období, věznice mu oblečení zapůjčí. Pokud odsouzený nemá dostatečné finanční prostředky na cestu do místa bydliště a není schopen si je zajistit ani od osob blízkých, je mu věznicí poskytnut příspěvek ve výši až 2 000 Kč. Jedná se o vratný příspěvek, avšak na žádost odsouzeného může být prominuta povinnost příspěvek vrátit.⁴⁵

---

⁴⁵ Matoulek, J., Sejkorová, H. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-89-9

4 Sociální práce s lidmi ve výkonu trestu odnětí svobody

Po představení uceleného přehledu o výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody je tedy možné přejít ke stěžejní části obsahu této bakalářské práce. V této fázi již bude věnována náležitá pozornost sociální práci ve vězeňství. Předtím se však zaměřím na obecné vymezení pojmu sociální práce a sociální pracovník, neboť bez základní představy o výkonu sociální práce by nebylo možné si následně vytvořit obraz o fungování sociální práce s lidmi ve výkonu trestu odnětí svobody. V této kapitole jsou zmíněné informace o činnostech sociálních pracovníků ve věznicích, o cílech sociální práce, její efektivitě, ovlivňujících faktorech a o její spolupráci s následnou péčí po propuštění.

4.1 Definice sociální práce

Různorodost a všestrannost sociální práce způsobuje nemožnost stanovení její univerzální definice, která by byla schopna komplexním způsobem obsáhnout její pojetí, obsah a cíle, a proto existuje hned několik definic pojmu sociální práce, které jsou vždy závislé na úhlu pohledu dle odbornosti sociální práce a její formě zaměření.⁴⁶

Podle Oldřicha Matouška, který se snaží ve své publikaci *Základy sociální práce*⁴⁷ pojem komplexně vysvětlit, je sociální práce definována jako společenskovední disciplína se zásahem praktické činnosti. Jejím cílem je odhalovat, redukovat a řešit sociální problémy, které vznikají paralelně s vývojem demokratické společnosti. Podpěrným sloupem pro fungování sociální práce je prvotně rámec společenské solidarity a od ní se odvíjející ideál naplnění individuálního lidského potencialu. Prostřednictvím této disciplíny usilují sociální pracovníci o dosažení nebo navrácení způsobilosti k sociálnímu uplatnění u jednotlivců, rodin nebo rovnou celým komunitám. Pro jejich uplatnění se sociální pracovníci snaží vytvářet a udržovat příznivé podmínky a jestliže není možné jejich uplatnění dosáhnout, podporuje sociální práce společensky důstojný způsob života.

---

⁴⁶ Zpěvák, Aleš. *Sociální práce s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody*. In: *Quo vadis, sociální práce v ČR?* Praha: Institut pro veřejnou správu, 2017. ISBN 978-80-86976-46-4

⁴⁷ Matoušek, Oldřich. a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0211-0

Další z frekventovaně používaných definic je jednoznačně definice Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, jenž sociální práci vysvětluje jako odbornou profesi, jejímž úkolem je ochrana a podpora lidské důstojnosti zajišťována sociálními pracovníky. Sociální pracovník by měl být nositelem odborných znalostí i praktických dovedností získaných studiem na vysoké či vyšší odborné škole a při výkonu své odborné činnosti by měl ve spolupráci využívat i poznatky ostatních oborů, jako je oblast psychologie, práva nebo pedagogiky, cílené na řešení sociálních problémů. Uvedená definice používaná ministerstvem tímto zpětně působí na požadavek normativní povahy. Projevuje tím snahu o výstižné formulování obsahu a cílů konceptu sociální práce v jedné univerzálnější definici.⁴⁸

„Profese sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v lidských vztazích a také zmocnění a osvobození lidí v zájmu zvýšení blaha. Sociální práce zasahuje v oblastech, kde dochází k interakci lidí a jejich prostředí, a využívá k tomu teorie lidského chování a sociálních systémů.“⁴⁹ Základní deskou pro fungování sociální práce jsou dva základní principy – princip lidských práv a sociální spravedlnosti. Sociální práce zakládá na respektu důstojnosti všech lidí a právech, jež z toho plynou. Sociální práce podporuje a ochraňuje emocionální a duchovní integritu a blaho každého jedince, to znamená, že jedná s každým člověkem jako s celistvou bytostí, a proto se snaží porozumět jeho postavení v rámci komunity a společenského prostředí k rozpoznání všech jeho aspektů existence. Zároveň se zaměřuje na identifikaci a rozvinutí silných stránek jeho osobnosti a tím podporuje jejich zmocnění. Sociální práce při použití služeb respektuje právo lidí na seburčení z hlediska provádění vlastních rozhodnutí nezávisle na hodnotách a za předpokladu, že nedojde k ohrožení práv zaručených druhým. Profese sociální práce nese povinnost bránit spravedlnost ve vztahu k lidem, kteří využívají jejich služeb i ve vztahu ke společnosti obecně. Princip její práce spočívá v solidaritě, kdy pracovníci brání v cestě takovým sociálním

---

⁴⁸ Zpěvák, Aleš. *Sociální práce s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody*. In: *Quo vadis, sociální práce v ČR?*. Praha: Institut pro veřejnou správu, 2017. ISBN 978-80-86976-46-4

⁴⁹ *Mezinárodní etický kodex sociální práce*. Adelaide: Mezinárodní federace sociálních pracovníků, 2004, s.1. [online]. [cit. 01. 12. 2019]. Dostupné z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf

podmínkám, které by mohly přispět k sociálnímu vyloučení nebo útisku člověka. Během práce je rozpoznávána a plně respektována etnická odlišnost a je nezbytné čelit i negativní diskriminaci na základě různorodých hledisek.⁵⁰

4.2 Sociální pracovník

Profese sociálního pracovníka vznikla v reakci na nezbytnost řešit nové, s postupem času vytvářející se nepříznivé situace, v jejichž důsledku vznikají problémy a překážky v životech jednotlivců ale mnohdy i celé společnosti. Mechanismy, které byly do teď aktuální v otázce způsobu řešení, už nejsou na tyto potíže dostačující. „*Sociálního pracovníka charakterizuje jeho společenský úkol: patří sem úkol přispívat ke zlepšení narušených sociálních vztahů v přirozeném prostředí, učit jednotlivce správným životním postojům a chování, pomáhat člověku ke svobodnému životu v demokratické a svobodné lidské společnosti.*“⁵¹

Zásadním přínosem pro formulaci zaměstnání sociálního pracovníka je právní úprava z roku 2006. Kromě sociálních pracovníků poskytují odbornou činnost v oboru sociálních služeb i zdravotničtí pracovníci, poradci, pracovníci v sociálních službách, pedagogičtí pracovníci a jiní odborní pracovníci, kteří vykonávají sociální služby přímo. V tomto zákoně dochází k diferenciaci mezi sociálním pracovníkem a pracovníkem v sociálních službách, jímž je každý, kdo pečuje o osoby v pobytových nebo ambulantních zařízeních, vykonává základní výchovnou činnost týkající se upevňování základních a pracovních návyků, poskytuje pečovatelskou činnost přímo v domácnosti osoby, vykonává činnost výchovnou, vzdělávací aktivizační, základní sociální poradenství nebo je pod dohledem sociálního pracovníka nápomocen při uplatňování práv a při obstarávání osobních záležitostí. Sociální pracovník je pak ten, který zabezpečuje sociální šetření, má na starost sociální agendu spočívající v komunikaci s úřady včetně hledání řešení sociálně-právních problémů. Sociální pracovník se zabývá sociálně-právním poradenstvím prostřednictvím zejména analytické a metodické činnosti, svou odbornou činností poskytuje služby i v zařízeních sociální prevence a zaručuje

---

⁵⁰ *Mezinárodní etický kodex sociální práce*. Adelaide: *Mezinárodní federace sociálních pracovníků*, 2004. [online].[cit. 01. 12. 2019]. Dostupné z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf

⁵¹ Hanuš, Petr. *Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný*. Sociální práce/Sociální práce. 2007, roč. 07, č. 1, s. 5. [online].[cit. 01. 12. 2019]. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/1-2007_rolsocialnihopracovnika-120116134909.pdf

pomoc lidem v krizových situacích, popřípadě jim nabízí sociální rehabilitaci. Jeho profese je spojena i se zjišťováním potřeb obyvatel obce a následnou koordinací poskytování sociálních služeb v konkrétních místech.⁵²

Nároky na sociální pracovníky a na oblast jejich profesního působení jsou upraveny v ustanovení § 110 zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. Tento zákon obecně definuje práva a povinnosti sociálního pracovníka stejně jako etické kodexy nebo jeho zaměstnavatel. V rámci této profese zasahuje sociální pracovník do soukromí svých klientů, a tak je nutné, aby tyto zásahy byly legitimní.⁵³ Podle výše zmíněného paragrafu je předpokladem pro výkon této profese odborná způsobilost, za kterou se považuje dosažení vysokoškolského vzdělání se zaměřením na sociální práci, sociální pedagogiku a jiných podobných oborů, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu, nebo dosažení vyšším odborným vzděláním získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu v oborech se zaměřením na sociální práci a sociální pedagogiku, sociálně právní činnosti nebo humanitární práci.⁵⁴ Základní podmínkou, kterou musí sociální pracovník ke svému výkonu práce splňovat je tedy dosažení určitého vzdělání. Pracovníci jsou dále povinni každoročně prohlubovat, upevňovat a obnovovat svou kvalifikaci prostřednictvím povinného školení v rozsahu minimálně 24 hodin za kalendářní rok, které je mu zabezpečováno ze strany zaměstnavatele. Tato podmínka následného vzdělávání je ukotvena v § 111. Podle odst. 2 téhož paragrafu se za formy dalšího vzdělávání považuje účast v kurzech s akreditovaným programem, účast na konferencích, účast na školicích akcích a specializační vzdělávání zajišťované vysokými školami.⁵⁵

V praxi však splnění zákonem stanovených podmínek nezaručuje kvalitní výkon sociální práce. Existuje řada podobných profesí, která jsou cílena na pomoc druhým lidem – lékaři, pedagogové, psychologové. Každá z těchto profesí je

---

⁵² Tomeš, I. a kol. *Sociální právo České republiky*. 2., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. ISBN 978-80-7478-941-0

⁵³ Hnidková, Ivana. *Sociální práce ve vězeňství*. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2012. [online].[cit. 01. 12. 2019]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Konference/Konference_2012/Hnidkova_Socialni-prace.pdf

⁵⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Hlava I., část osmá, § 110

⁵⁵ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Hlava I., část osmá, § 111

charakterizována svojí mírou odbornosti a pracovníci v těchto oborech, aby mohli vykonávat jednu z těchto profesí, potřebují mít osvojené konkrétní dovednosti, vědomosti a schopnosti pro daný obor. Potřebné vzdělání není jediným faktorem určující hodnotu výkonu, mnohem důležitějším faktorem je důvěra mezi klientem a odborníkem, kterou určuje v zásadě osobnost a charakter pomáhajícího pracovníka. U sociálních pracovníků to platí dvojnásob. Jestliže nedokáže vzbuzovat důvěru ve svých klientech na základě svých komunikačních schopností a schopnosti vcítit se do druhých, nikdy nedosáhne plné otevřenosti klienta potřebné k dosažení žádoucí účinnosti jeho služeb.

4.3 Sociální práce s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody

Soudobá tendence specializace v oboru sociální práce a také rozvoj významu lidských práv směřují k pozornosti na jedince, kteří se dostali do přímého konfliktu se zákonem, tedy na pachatele trestných činů. Je prokázáno, že naprostá většina odsouzených osob se po propuštění na svobodu jednou vrátí zpět za vězeňskou zeď, a proto je vhodné využít času, který tráví odsouzení ve věznici a cíleným působením na ně se pokusit je ovlivnit z hlediska jejich způsobu chování, aby jimi nebyla společnost vícekrát ohrožována, a aby sami odsouzení začali žít životem pro ně adekvátním. Sociální práce v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody je ovlivňována přijatou Koncepcí vězeňství do roku 2025, která konstatuje skutečnost, že úspěšnost reforem systému vězeňství závisí zejména na personálu Vězeňské služby a na míře jeho ztotožnění se s pravidly a ustanoveními tohoto dokumentu.⁵⁶

Koncepce vězeňství do roku 2025 označuje sociální práci ve vězeňském systému za jednu z priorit resocializačního procesu, a proto na ní klade důraz z důvodu upevnění a zesílení dosud zachovaných emocionálních vazeb osob ve výkonu trestu. Je současně považována za jedno z nejúčinnějších opatření prevence recidivy a mnohdy je označována za jedinou fakticky účinnou činnost resocializačního vlivu na odsouzené v oblasti jejich motivace. V dokumentu je pojednáváno o neúplném docenění této činnosti, o kterém svědčí nedostačující počet

---

⁵⁶ Zpěvák, Aleš. *Sociální práce s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody*. In: *Quo vadis, sociální práce v ČR?*. Praha: Institut pro veřejnou správu, 2017. ISBN 978-80-86976-46-4

systematizovaných pracovních pozic příslušných pracovníků v porovnání s obdobnými zařízeními, fungujícími v ostatních demokratických státech.⁵⁷

Podobný pohled na postavení sociální práce ve vězeňství má i Ivana Hnidková, která je toho názoru, že tato profese stále nemá ve společnosti takový kredit, kterého je hodna. Nejzákladnější pilíř sociální práce ve vězeňství je podle Hnidkové individuální přístup ke každému z odsouzených. Dalším faktorem, na který se způsob výkonu sociální práce soustřeďuje je skutečnost, zdali se jedná o prvovězňného jedince nebo o recidivistu, neboť u prvotrestaných osob je uvěznění výraznějším stresorem než u osob, který výkon trestu vykonávají po několikáté. Při nástupu do výkonu trestu dochází v prvotním stadiu prvovězňných k náhlé ztrátě jejich životních jistot a k rapidní změně psychosociálních a materiálních podmínek. Právě proto je zde intervence sociálního pracovníka zásadní.⁵⁸ „*Sociální pracovník je v době izolace odsouzeného mnohdy jediným pojítkem s extramurálním světem.*“⁵⁹

Sociální práce s odsouzenými osobami představuje nezastupitelný článek v procesu prizonizace během pobytu ve vězení. Práce sociálního pracovníka se svými klienty, v tomto případě vězni, je nenahraditelná a disponuje specifickými rysy, jenž jsou v závěru důsledkem působení vězeňského prostředí na osoby ve výkonu trestu. Odsouzený po nástupu do výkonu trestu, vzhledem ke ztrátě svobody, přichází o své zaměstnání, jeho rodina může projevit nezájem, s tím je spojena i ztráta sociálního zázemí, mohou se ho zřeknout přátelé a v neposlední řadě dochází ke ztrátě jeho zvyků a dovedností. Přesně tyto následky mohou fatálně působit na vnitřní stránku člověka takovým způsobem, že po propuštění na svobodu nebude bez odborné podpory schopen se sám postavit na vlastní nohy. Zejména u prvotrestaných osob se může projevit šok z náhlé izolace, který je způsobem okamžitou změnou jeho obvyklé životní situace, kdy je nucen zvykat si na nové

---

⁵⁷ *Koncepce vězeňství do roku 2025*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2016. [online].[cit. 02. 12. 2019]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>

⁵⁸ Hnidková, Ivana. *Sociální práce ve vězeňství*. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2012. [online].[cit. 02. 12. 2019]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Konference/Konference_2012/Hnidkova_Socialni-prace.pdf

⁵⁹ Hnidková, Ivana. *Sociální práce ve vězeňství*. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2012, s. 2. [online].[cit. 02. 12. 2019]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Konference/Konference_2012/Hnidkova_Socialni-prace.pdf

prostředí a jeho pravidla. Vlivem pobytu ve vězení se člověk mění z hlediska jeho uvažování, přemýšlení i v jeho chování. Pravděpodobnost úspěšné resocializace propuštěného člověka je nepřímo závislá na době, kterou stráví ve výkonu trestu. S rostoucí délkou výkonu trestu klesá jeho šance na bezproblémový přechod zpět do společnosti.

S tímto výčtem rizik je nutno považovat práci sociálního pracovníka za podstatnou, neboť právě tento specializovaný pracovník je tím, který se snaží tyto důsledky minimalizovat. V rámci své profese poskytuje sociálně právní poradenství, je garantem sociální práce, to znamená, že je prostředníkem kontaktu mezi vězněm a orgány státní správy a neziskovými organizacemi jak v místě věznice, tak i v místě trvalého pobytu vězně. Při svých pracovních činnostech dodržuje zásady profesní etiky a v jejich smyslu se podílí na tvorbě koncepce vězeňské práce. Je mu přiřknuto několik nástrojů, které se snaží využívat právě k eliminaci vzniku nepříznivých okolností v průběhu pobytu ve věznici a při jejich aplikaci je vázán směrnicí generálního ředitele Vězeňské služby. Vlivem důsledného plnění jeho úkolů dochází ke zmírnění nežádoucích účinků v průběhu prizonizace odsouzených.

4.4 Cíle sociální práce ve vězeňství

Sociální práce v rámci vězeňských zařízení vykonávají sociální pracovníci, kteří jsou přítomni ve všech těchto zařízeních. Tato profese je, podle informace personálního odboru generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky (dále jen „GŘVS ČR“), realizována především pomocí přímého kontaktu s vězněm, práce s rodinou odsouzených, motivování vězňů a vytváření programu jejich volnočasových aktivit. Skutečný způsob výkonu těchto činností v rámci sociální práce se pak odvíjí od bezpečnostního režimu konkrétní věznice. Klíčové cíle sociální práce jsou mnohočetné a nejednoznačné, závisí totiž na pohledu jednotlivých subjektů věznic. Na základě šetření, kterým přispěly Havlíková a Hubíková do publikace zabývající se tímto tématem, je hlavní poslání sociální práce ve věznicích vnímáno rozdílně z pohledu generálního ředitelství, z pohledu zaměstnavatele a z pohledu samotného sociálního pracovníka. Generální ředitelství odkazuje celkově klíčovou roli sociálního pracovníka hlavně na příslušná nařízení GŘVS ČR, kterým jsou stanoveny povinnosti příslušníků a občanských pracovníků VS ČR a podle kterých zástupce GŘVS ČR uvádí, že obecně činnost sociálního

pracovníka by měla směřovat k sociální rehabilitaci odsouzených, svou činností by se taktéž měl podílet na předcházení tzv. mimořádných událostí, neboť je součástí při rozhodování o umístění odsouzených do typů věznic a popřípadě navrhuje příslušná opatření směřující k jejich řešení a eliminaci. Tato činnost nabývá na své důležitosti v případě přeplněných věznic a s tím související růst rizika násilí uvnitř. Z pohledu zaměstnavatele vychází hlavní cíl sociální práce s vězňenými především z faktu, že většina z nich se jednou od vězeňského režimu odloučí a bude žít „venku“. Manažer věznice proto k naplnění tohoto hlavního cíle stanovil dílčí cíle, které směřují k úspěšnému naplnění toho hlavního, přičemž termín „úspěšný“ v tomto kontextu znamená, že se do věznice již nevrátí. Jednak se na hlavním cíli podílí dílčí cíle realizované v průběhu vykonávání trestu, do kterých lze řadit zajištění osobních dokladů potřebných pro fungování občana ČR, zajištění nároků odsouzeného na sociální dávky pro finanční zabezpečení a udržení kontaktu s rodinnými příslušníky či s osobami blízkými, tak i dílčí cíle realizované v krátké době před propuštěním na svobodu, do kterých spadá zajištění ubytování a zaměstnání, pokud se vězňenému základní existence nedostává a zajištění případné další sociální pomoci prostřednictvím Probační a mediační služby, jejímž posláním je integrace pachatele zpět do života společnosti. Manažer věznice ještě doplnil, že ne každý vězeň vyžaduje pomoc sociálního pracovníka, neboť někteří z nich mají občanské průkazy, funkční rodinu i příslib zaměstnání. Z toho vyplývá, že sociální pracovník pomáhá naplnit zmíněné dílčí cíle jen u těch vězňů, kteří mají v této oblasti nějaký deficit. Mezi obecným cílem pobytu ve věznici a mezi cílem své samostatné práce vidí jasnou spojitost sociální pracovník, jenž figuruje jako hlavní vodítko k dosažení obecných cílů. Ze slov sociálního pracovníka je zřejmé, že jeho hlavním cílem je nepřetrhat sociální vazby, které vězňený venku má, aby se po skončení trestu měl kam vrátit. Sociální práce v podmínkách výkonu trestu je podle sociálního pracovníka soustředěna hlavně na to obecné poslání věznice – na přechod z věznice na svobodu. Jeho cílem je tedy připravit vězňeného na život, který čeká po propuštění. Za ideální výsledek sociální práce ve vězeňství se považuje stav, kdy po opuštění vězeňských prostor se z odsouzeného stane „normální

člověk“, avšak vlivem letité praxe sociální práce jsou odborníci v dosažení tohoto záměru spíše skeptičtí.⁶⁰

Z výše uvedeného je patrné, že mezi nařízením GŘVS ČR, mezi představou o fungování sociální práce ve věznicích manažera věznice, jakožto zaměstnavatele a mezi sociálními pracovníky, kteří jsou samotnými autory odvedené práce z hlediska sociální oblasti panuje soulad v tom, že hlavním cílem sociální práce s odsouzenými je podpora, ulehčení a zajištění přechodu do života na svobodě. Každá ze stran ve své výpovědi uvedla jejich pohled na dílčí aspekty pro dosažení klíčového poslání věznice a každý z těchto subjektů se na této realizaci spolupodílí, avšak největší tíhu a zodpovědnost za výsledek, dle mého názoru, nese sám sociální pracovník, který je nejstěžejnějším středobodem mezi vězněm a sociálním světem mimo věznici.

4.5 Role sociální práce ve věznicích

„Má-li práce s pachateli trestných činů odsouzených k trestu odnětí svobody naplnit svůj cíl – reintegraci odsouzených do svobodné společnosti, je třeba, aby pracovníci věznic systematicky působili na všechny složky jejich osobnosti.“⁶¹

Z uvedeného je jasné, že jednotlivé oblasti práce ve vězeňství se vzájemně prolínají nebo se systematicky doplňují. Sociální pracovník je tím, který výkonem své práce integruje přístupy ostatních specialistů působících ve vězeňství a který je spojuje.⁶² Toto pravidlo počíná už přijetím odsouzeného do výkonu trestu, kdy je nutné zpracovat odsouzenému individuální program zacházení, na jehož tvorbě se zpracováním své zprávy na základě hovoru s odsouzeným podílí hned několik specialistů.

„Není to tak, že všichni dělají vše a všemu rozumějí. Výkon práce

---

⁶⁰ Musil, Libor, ed., Bareš, Pavel, ed. A Havlíková, Jana, ed. *Výkon profese sociální práce v systémech sociální ochrany ČR*. Praha: VÚPSV, 2017. ISBN 978-80-7416-240-4

⁶¹ Martinek, Michael. *Role sociálního pracovníka a duchovního ve věznicích*. Sociální práce. 2012, roč. 12, č. 2. ISSN 1213-6204, str. 29

⁶² Kocanda, Martin. *Sociální pracovník ve vězeňství nesmí ztratit víru v člověka: [rozhovor]*. Zaps. Roman Baláž. Sociální práce. 2012, roč.12, č. 2. ISSN 1213-6204

zaměstnanců ve vězeňské službě se navzájem doplňuje.“⁶³ Kromě práce sociálních pracovníků, psychologů, lékařů a dalších se v českém vězeňství začínají čím dál více uplatňovat služby duchovní vykonávané na základě Dohody o duchovní službě z roku 2008 mezi VS ČR a Českou biskupskou konferencí. V současné době je vězeňský kaplan civilním zaměstnancem VS ČR ve více než dvou třetinách věznic a vazebních věznic a souběžně s ním vykonávají pastorační služby více než dvě stovky dobrovolných duchovních, kteří do věznic dochází. Tato služba je odsouzeným poskytována na základě dobrovolnosti, přičemž zájem o ni projevuje přibližně 15% klientů. Mimo své práce s odsouzenými, příp. obviněnými zaujímá kaplan také místo poradce ředitele věznice v oblasti církevní problematiky a etiky a na základě svého postavení je oprávněn k nahlížení do osobních spisů vězňů. Z toho vyplývá, že role sociálního pracovníka a duchovního ve věznici se v některých oblastech překrývají, neboť oba směřují ke stejnému cíli – resocializace klienta bez opětovaného páchání trestné činnosti. Kaplanova práce spočívá v tom, že se snaží přimět klienta k tomu, aby přiznal svou vinu a vyrovnal se s ní. Snaží se v něm probudit vnitřní potenciál k hodnotnějšímu životu, učí ho nahlížet na sebe samého a tím i posilovat jeho identitu. Sociální pracovník se tedy zaměřuje spíše na vnější sociální dimenzi vězňených osob a jeho práce je doplňována prostřednictvím kaplanova působení zejména na jejich spirituální dimenzi, přičemž metody práce obou mají obdobné základy: využívají empatie při osobní komunikaci s vězňenými osobami a snaží se o pochopení jejich reálné situace. Aktivní spolupráce sociálního pracovníka s kaplanem může být právě jedním z nástrojů podporujících obohacení výkonu jeho profese.⁶⁴

4.6 Výkon profese sociální práce ve věznici

Pro sociálního pracovníka je zásadním zákonem již výše zmíněný zákon o sociálních službách. Speciálně sociální práce, vykonávaná v podmínkách výkonu trestu, není právním systémem nikterak upravena. Postavení a úkoly sociálního pracovníka ve věznici dále taxativně vymezuje interní právní předpis, v tomto případě nařízení generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, kde jsou stanoveny úkoly sociálního pracovníka jak ve výkonu vazby, tak i ve výkonu trestu

---

⁶³ Kocanda, Martin. *Sociální pracovník ve vězeňství nesmí ztratit víru v člověka*: [rozhovor]. Zaps. Roman Baláž. Sociální práce. 2012, roč.12, č. 2. ISSN 1213-6204, str. 18-19

⁶⁴ Martinek, Michael. *Role sociálního pracovníka a duchovního ve věznici*. Sociální práce. 2012, roč. 12, č. 2. ISSN 1213-6204

odnětí svobody a detenci. Jeho primárním posláním je samostatná sociální práce, která se soustředí na plynulý a bezproblémový přechod do normálního společenského života. Svým postavením sociální pracovník zároveň zaujímá funkci poradce ředitele věznice v otázkách sociálně právních aspektů výkonu trestu a v průběhu jeho konečné části.⁶⁵

Na základě rozhovoru se sociálním pracovníkem působícím ve Věznici Bory v Plzni, jsem získala informace o povinnosti vedení dokumentace vztahující se k vězněným osobám. Sociální pracovník shromažďuje vždy podklady o vězněných osobách jemu svěřených jednotlivě a obsahem této dokumentace je kopie dokladů, karta o sociální situaci odsouzeného, která je součástí komplexní zprávy, dále záznam důležitých poznatků z osobního rozhovoru s jedincem, písemná příprava a průběh skupinových aktivit, kniha pohovorů a návštěv a v případě nezletilé osoby opis zprávy o mladistvém.

Základní činnosti obsahové a pracovní náplně sociálního pracovníka prováděné v rámci vězeňských zařízení vymezil generální ředitel VS ČR svým nařízením č. 21 z roku 2010 následovně:

- podílí se na utváření koncepce programu zacházení a je součástí při zpracovávání návrhu vnitřní diferenciaci odsouzených,
- vytváří společně s dalšími oprávněnými zaměstnanci konkrétní programy zacházení jeho svěřených odsouzených a podle potřeby na tom spolupracuje i s příslušnými orgány sociálního zabezpečení,
- podle vyhodnocování účinnosti programů může podat návrh na jejich změnu,
- je poskytovatelem samostatného sociálně právního poradenství a provádí výchovnou a poradenskou činnost pro odsouzené,
- je garantem kontinuální sociální práce, to znamená, že udržuje kontakty s orgány státní správy, církvemi a občanskými sdruženími jak v místě věznice, tak i v místě trvalého pobytu odsouzeného,

---

⁶⁵ Zpěvák, Aleš. *Sociální práce s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody*. In: *Quo vadis, sociální práce v ČR?*. Praha: Institut pro veřejnou správu, 2017. ISBN 978-80-86976-46-4

- snaží se navazovat a udržovat kontakty s blízkými osobami svěřených odsouzených, pomáhá jim s řešením sociálních problémů, podílí se při výběru odsouzených k zařazení do práce, rekvalifikace či vzdělání,
- aktivně se zúčastňuje jednání poradních orgánů ředitele věznice, včetně poradny drogové prevence, podává odborná stanoviska k přeřazení odsouzeného v rámci vnitřní diferenciaci, na základě změny chování svých svěřenců navrhuje jejich umístění do krizového, výstupního oddělení, do bezdrogové zóny a do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením,
- má na starost vedení osobních karet odsouzených, do kterých průběžně zapisuje naplňování účelu výkonu trestu,
- podílí se na zkoumání příčin vzniku mimořádných událostí a ve vztahu k nim navrhuje příslušná opatření vedoucí k jejich eliminaci a řešení,
- spolupodílí se na rozhodování o udělení přerušení výkonu trestu, povolování volného pohybu mimo vězeňské prostředí a spolurozhoduje o přeložení odsouzeného do jiného typu věznice,
- na základě příslušných předpisů podává návrh na výši sociální výpomoci po ukončení výkonu trestu,
- utváří sociální posouzení, sociální diagnózu a individuální socioterapeutický plán zásadní pro komplexní zprávu,
- vede minimálně jednu aktivitu programu zacházení, vedoucí k získávání sociálních dovedností odsouzených, sleduje kvalitu jejich účasti a změny v jejich chování,
- jeho práce má charakter sociální terapie směřující k sociální rehabilitaci jak v rámci individuálního zacházení, tak i skupinového.⁶⁶

Tyto uvedené činnosti, z pohledu GŘVS ČR, patří k hlavní pracovní náplni sociálního pracovníka ve věznici. Je nutno zmínit, že důraz na provádění těchto jednotlivých činností, se mění v závislosti na etapě pobytu odsouzeného ve věznici. Sociální pracovník od počátku směřuje svou práci ke dnům, kdy má dojít k propuštění odsouzených z výkonu trestu. Na začátku své práce klade sociální pracovník důraz na zmapování sociální situace u jedince, na jejímž základě se snaží

---

⁶⁶ Mitlöhner, Miroslav. *Sociální práce z pohledu vězně*. In: Quo vadis, sociální práce v ČR?. Praha: Institut pro veřejnou správu, 2017. ISBN 978-80-86976-46-4

nastavit objektivní způsob péče. V průběhu odpykávání trestu pak přechází k řešení vztahových problémů s vnějším světem a konečnou a nejdůležitější fází práce sociálního pracovníka je příprava odsouzeného na život za zdi věznice po propuštění. Je potřeba zajišťovat propouštěným bydlení, práci a kontaktovat rodinu a blízké. Sociální pracovníci usilují o zajištění co nejpříznivějších podmínek pro jejich nový start. Když totiž propuštění nemají po opuštění věznice kde bydlet, nemají podporu fungující rodiny ani zajištěnou potřebnou práci, někdy jim nezbývá nic jiného, než se obrátit na známé s kriminální minulostí. To přispívá riziku brzkému návratu do věznice. To je zásadní úkol pro sociální pracovníky, kteří svým působením jsou velikou oporou odsouzeným při psaní nové životní kapitoly. Srovnat se s pocitem nově získané svobody po opuštění vězeňských zdí je mnohdy pro vězně velmi obtížné někdy až nepředstavitelné. Není se čemu divit, když do této chvíle nemohli nic a náhle jsou oprávněni k čemukoliv. Z toho důvodu je činnost sociálních pracovníků nápomocná i při rozfázování a naplňování následného života na svobodě.⁶⁷

4.7 Sociální práce s rodinou odsouzeného

Je obvyklým jevem, že z hlediska intenzity vztahů k rodině či blízkým osobám utváří osoby ve výkonu trestu značně nesourodou skupinu. Najdou se tací, kteří s rodinou udržují pravidelný kontakt a které rodina po propuštění mezi sebe znovu přijme. Druhou část tvoří právě ti, které rodina zavrhla a nekompromisně se vzdala jakékoliv možnosti pomoci. Za určující faktor vztahu mezi odsouzeným a jeho rodinou se dá považovat skutková podstata trestné činnosti, za níž byl odsouzen nebo jak se tato trestná činnost odrazila na životní úrovni rodiny či jejím společenském statusu. Vztah s rodinou je jedním ze zásadních vlivů, od kterého se odvíjí následný způsob života bývalého vězně, rodina se totiž považuje za nezanedbatelnou složku, která na odsouzeného v průběhu trestu působí. V případě neexistující rodiny odsouzeného nebo takové, která se vězně zřekla dochází ke ztížení dosažení změny.⁶⁸

---

⁶⁷ Kocanda, Martin. *Sociální pracovník ve vězeňství nesmí ztratit víru v člověka*: [rozhovor]. Zaps. Roman Baláž. Sociální práce. 2012, roč.12, č. 2. ISSN 1213-6204

⁶⁸ Mítlöhner, Miroslav. *Sociální práce z pohledu vězně*. In: Quo vadis, sociální práce v ČR?. Praha: Institut pro veřejnou správu, 2017. ISBN 978-80-86976-46-4

Dle mého názoru je rodina jedním z nejdůležitějších motivátorů, které vězně pohání ve snaze za budováním lepšího obrazu své osobnosti ve smyslu bezproblémového plnění pokynů a záležitostí, které jsou na něj ze strany věznice kladeny, s plnou mírou odhodlání dosáhnout změny své osobnosti. Rodina odsouzeného a jeho blízké osoby by právě z tohoto důvodu měli být opěrným sloupem a nejpodstatnější složkou podpory při vykonávání trestu. Sama jsem bohužel měla tu čest být součástí emocionální sociální podpory odsouzeného, své osoby blízké, a to mě vedlo k vytvoření zmíněného názoru. Na základě této zkušenosti vím, že tento kontakt, ať už telefonický či osobní, je pro vězně nesmírně důležitý, protože právě u těchto osob hledá vězeň morální podporu v těžkých chvílích a míru útěchy a porozumění. Navíc v případě, kdy s odsouzenou osobou sdílíte své osobní potěšení a starosti, vznikající v průběhu jeho výkonu trestu, dáváte mu alespoň tímto možnost se na chvíli „ocnout na svobodě“, kdy se oprostí od reality, kterou je v současné době nucen prožívat. Druhou složkou možné sociální podpory, kterou lze od rodiny očekávat je podpora materiální, ve smyslu finanční výpomoci odsouzené osobě, potřebná např. k nákupu sortimentu ve věznici, nebo právě k uskutečnění telefonického kontaktu. Někdy je i ze strany sociálních pracovníků vyžadován osobní pohovor s rodinou odsouzeného v případě, je-li třeba řešit administrativu spojenou s jeho s pobytem ve věznici nebo konzultovat další postup týkající se jeho osoby.

4.8 Efektivita sociální práce ve vězeňství

Počet vězněných osob ve věznicích v České republice se k současnému datu vyšplhal na 21 188 osob⁶⁹ (stav k 24.2. 2020), přičemž je zároveň v těchto zařízeních zaměstnáno zhruba 117 sociálních pracovníků.⁷⁰ S ohledem na značný rozdíl mezi těmito čísly je na místě si položit otázku, zdali tento počet sociálních pracovníků je pro efektivnost a cíl sociální práce dostačující, nebo dochází k úpadku účinnosti jejich působení vlivem přetížených pracovníků. Problematika sociální práce ve vězeňství je ovlivňována limity a to právě počtem sociálních

---

⁶⁹ Rychlá fakta | Generální ředitelství. Generální ředitelství [online]. Copyright © 2020 Vězeňská služba České republiky [cit. 27.02.2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/>

⁷⁰ Sociální novinky. *Sociální práce ve vězeňství* – Mgr. Jiřina Hanzelová [online]. 2015 [cit. 27. 2. 2020]. Dostupné z: <http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/557-socialni-prace-ve-vezenstvi>

pracovníků a jejich dosaženou mírou odbornosti. Z důvodu závažnosti tématu je opravdu nutné, aby na pracovní místa sociálních pracovníků byli dosazováni lidé kompetentní s odpovídajícím vzděláním a lidé, kteří dokážou čelit svízelným situacím.

Práce sociálního pracovníka ve výkonu trestu není vůbec jednoduchá, ba naopak je o to těžší, protože pracují ve větší míře s tzv. nedobrovolnými klienty, u nichž se ve většině případech projevuje hlavní potíže, která brzdí plynulou spolupráci na sociální intervenci, a to jejich neochota se aktivně připojit do socioterapeutického procesu. Hlavní složkou spolupráce mezi sociálním pracovníkem a vězněm je tedy zplnomocnění pro práci a její legitimita, ta může být vyjádřena buď žádostí přímo od vězně o zahájení spolupráce se sociálním pracovníkem, v případě potřeby-li vězeň pomoc při řešení svých osobních problémů, anebo na popud třetí strany, např. na základě rozhodnutí soudu. Dalším zásadním problémem je poměrně častá pouze povrchní motivace odsouzených, kdy odsouzení plní veškeré jim uložené úkoly, jen z důvodu bezkonfliktního chodu jejich pobytu ve vězení a k autentickému zvnitřnění se zásadní složkou motivace již nedochází. Mnohdy je jejich jediný stimul pouhý systém odměňování ve věznicích, a tak se nabízí otázka, zdali tento způsob motivace je natolik zásadní, aby udržel zájem vězně nadále pracovat na své osobnosti i po jeho propuštění z výkonu trestu. Vypovídající hodnota sedmdesátiprocentního rizika recidivy ovšem mluví jasně a je třeba si přiznat, že svůj podíl na tomto čísle mají i sociální pracovníci, kteří některé činnosti udělají za vězně raději sami pro jejich rychlejší řešení místo toho, aby donutili odsouzené k jejich samostatnosti.⁷¹

---

⁷¹ Sociální novinky. *Sociální práce ve vězeňství* – Mgr. Jiřina Hanzelová [online]. 2015 [cit. 13. 1. 2020]. Dostupné z: <http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/557-socialni-prace-ve-vezenstvi>

5 Postpenitenciární péče

Postpenitenciární péče představuje specifickou sféru sociální služby v oblasti sociální péče o člověka, který prošel výkonem trestu odnětí svobody nebo ochranným léčením či výchovou. Je přínosem následné prevence po absolvování výkonu trestu, jakožto prevence recidivy trestné činnosti, která působí s cílem sociální reintegrace odsouzeného po jeho propuštění. V tomto smyslu je rozvíjena spolupráce mezi státními institucemi a církevními či společenskými organizacemi, které v rámci svých specializací utváří předpoklady pro resocializaci spojenou s integrací jedince ve společnosti. Důvody vzniku postpenitenciární vyplývají z její potřeby, kdy se právě první dny na svobodě považují za období sociální rekonvalescence, při nichž je jedinec nucen obnovovat své sociální dovednosti a právě v této fázi je vyžadována odborná pomoc, zejména u některých jedinců, kteří by mohli snadněji podlehnout negativním vlivům.⁷² Následné dny po propuštění mohou být také doprovázeny prožíváním náhlé krize spojené s vyššími nároky a mírou odpovědnosti za reálný život na svobodě. Dalším podkladem pro vznik postpenitenciární péče je skutečnost, že recidiva nastává nejčastěji v průběhu prvního roku na svobodě. Z toho důvodu je v tomto období působení odborných institucí na jedince nejintenzivnější. Rozsah a obsah postpenitenciární péče je určován dle sociální politiky státu – závisí tedy na výši finančních prostředků, které je stát ochoten investovat na integraci propuštěných jedinců z výkonu trestu. Tímto kritériem je však ovlivněna její celková efektivnost, protože pokud jsou její instituce podfinancované, je postpenitenciární péče poskytována pouze formálním způsobem a dotýká se pouze povrchových záležitostí, ale její systémový charakter je postrádán.⁷³

Mezi obvyklá a současně nejpodstatnější opatření, která jsou v rámci této péče zajišťována, patří zejména pomoc při hledání vhodného zaměstnání, zprostředkování bydlení, podpora při začleňování ve společnosti, zajištění základních finančních prostředků a také působení ve věcech sociálněprávních

---

⁷² Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0

⁷³ Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0

pomocí sociálně výchovné a poradenské služby. Sociální pracovník se však při své odborné pomoci odráží od rozsahu potřeby a požadavků svého klienta.⁷⁴

Realizace postpenitenciární péče se zařadila k podnětům, které vedly k vytvoření koncepce systému kontinuální sociální péče. Tento úkol byl následkem vládního usnesení č.341/1994 k „Programu sociální prevence a prevence kriminality – aktuální stav a východiska do roku 1996“. Plněním úkolu bylo pověřeno Ministerstvo spravedlnosti ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí, kdy obsahovou stránkou pokynu bylo koncipování systému kontinuálního resocializačního působení s cílem vytvořit podmínky k tomu, aby současně aplikovaná postpenitenciární péče stoupla na úrovni kvality své účinnosti.⁷⁵

5.1 Systém kontinuální sociální péče

Jak již bylo výše zmíněno, kontinuální sociální péče vznikla v důsledku potřeby nahrazení nedostačující dříve nazývané následné péče. Začala se realizovat z iniciativy sociálních kurátorů, kteří vyžadovali systémovou povahu spolupráce mezi jednotlivými resorty zajišťující sociální péči. Do vytvoření této koncepce sice jistá forma spolupráce mezi sociálními kurátory a pracovníky nápravněvýchovných ústavů existovala, ale potřebný individuální přístup k odsouzeným vznikl pouze z vlastní iniciativy sociálních kurátorů a pracovníků věznic.⁷⁶

„Kontinuální sociální péče zahrnuje práci s klientem ve všech fázích trestního řízení (ve vazbě či na svobodě), včetně soudního řízení i ve výkonu trestu.“⁷⁷ Cílem realizace kontinuální sociální péče je navázání socioterapeutického vztahu, ve smyslu vytvoření nebo upevnění sociálních vazeb k okolí, tak aby nedocházelo k sociální izolaci odsouzených. Kontinuita sociální práce umožňuje řešit problémy odsouzených a obviněných před jejich propuštěním z věznic v dostatečném předstihu, tak aby následky nepříznivých situací byly

---

⁷⁴ Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0

⁷⁵ Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0

⁷⁶ Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0

⁷⁷ Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0, str. 215

minimalizovány, či vůbec nevznikly. Z toho důvodu je kladen důraz na hlubší součinnost sociálních pracovníků Vězeňské služby a sociálních kurátorů působících na úřadech s rozšířenou působností, přičemž jde zejména o plynulé předávání informací o klientovi. V případě přijetí mladistvého do vazby nebo výkonu trestu je nezbytné, aby Vězeňská služba o skutečnosti neprodleně informovala sociálního kurátora pro mládež, který na základě tohoto sdělení poskytne Vězeňské službě informace o poměrech mladistvého potřebné k formování následného zacházení s jedincem. Jedná-li se o dospělou osobu, Vězeňská služba informuje sociálního kurátora jen na její žádost. Klienti jsou zahrnováni do procesu kontinuální sociální péče na základě pravidelných depistáží uvnitř věznic a na základě seznamů odsouzených zařazených do výstupních oddělení, které jsou sociálním kurátorům pravidelně zasílány.⁷⁸

Celá koncepce kontinuální sociální práce se orientuje na poskytování takové péče a pomoci, která vede klienta ke schopnosti řešit svou sociální situaci odpovědným, samostatným a vyzrálým způsobem a při tom se snaží utlumit možný vznik pocitů sociálního vykořenění a izolovanosti. Vlivem svého působení usiluje o posílení motivace a vůle klienta integrovat se do společenského života.

5.2 Subjekty kontinuální sociální péče

Základním článkem kontinuální sociální práce tvoří díky svému postavení sociální pracovník Vězeňské služby, jehož pracovní funkce je přiblížena v předešlých kapitolách. K těmto primárním subjektům, podílejících se na kontinuitě sociální práce, jenž vykonávají svou funkci přímo ve věznici a mají možnost být s klienty v každodenním styku, se řadí jemu blízké a obdobné profese, jako je vychovatel či speciální pedagog. O rozvržení pracovní náplně sociální práce mezi těmito pracovníky jsem měla možnost diskutovat s osobou, která výkonem trestu odnětí svobody prošla. Funkce vychovatele obnáší zejména hodnocení formy spolupráce odsouzeného na jeho programu, na jejichž základě může udělovat kázeňské tresty či odměny. Dále schvaluje odesílanou či přijímanou poštu a telefonní hovory odsouzených. Co se týče návštěv odsouzených, povoluje jejich uskutečnění taktéž vychovatel a to na základě navštívenky, kterou odesílá daným

---

⁷⁸ Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0

osobám. V kompetencích speciálního pedagoga je pak především zabývání se odvoláními proti uložení kázeňského postihu podanými ze stran odsouzených. Ale i on je součástí při sestavování programů zacházení a vyjadřování se k zařazení odsouzených do zaměstnání.

Další profesí, která se podílí na souvislé sociální práci s odsouzenými a obviněnými, je kurátor pro mládež. Ten svou funkci vykonává na oddělení sociálněprávní ochrany dítěte obecních úřadů s rozšířenou působností. Mimo nich pracují na tomto oddělení ještě sociální pracovníci, kteří ve svém obvodu působení kontrolují vhodné podmínky pro výchovnou péči o děti, které se nenacházejí u vlastních rodin v důsledku konfliktu se zákonem. Cílem kontrol ze strany sociálních pracovníků je ověřování, zdali jsou dodržována práva dítěte u rodin nových a jakým způsobem se dítě vypořádává s novou sociální situací. Kurátoři pro mládež pracují s mladistvými a dětmi, kteří se buď dopustili deliktní činnosti, anebo u nich byly detekovány závažné výchovné potíže. V tomto případě poskytuje kurátor sociálněprávní poradenství nejen těmto dětem, ale i jejich rodinám, na čemž spolupracuje i s ostatními institucemi v oboru. V rámci soudních řízení ve věcech občanskoprávních i trestních vystupuje kurátor jako opatrovník u všech nezletilých do věku 15 let, kteří spáchali trestný čin, u mladistvých do 18 let, s nimiž bylo zahájeno trestní stíhání, nebo u dětí a mladistvých s poruchami chování závažného stupně (alkoholismus, agresivita, záškoláctví, úteky z domova).⁷⁹

Zletilým osobám se dostává sociální péče od kurátorů pro dospělé. Jedná se o sociální pracovníky, kteří stejně jako kurátoři pro mládež působí na obecních úřadech s rozšířenou působností. Mimo jedinců propuštěných z výkonu trestu nebo těch, proti kterým je vedeno trestní řízení, poskytují svou pomoc i občanům drogově či alkoholově závislým nebo občanům žijícím nedůstojným způsobem života.⁸⁰

Cíl práce sociálních kurátorů se svými klienty spočívá v první řadě v osvojení si společensky akceptovatelného životního stylu pomocí sociálně-výchovných prací a sociálně-terapeutických a poradenských služeb. Vůli o

---

⁷⁹ Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0

⁸⁰ Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0

dosažení tohoto cíle v praxi mnohdy brzdí některé problémy. Někdy je obtížné najít konsensus mezi dosažením možných základních materiálních podmínek k životu klientů a jejich požadavky ve smyslu finančně přístupného ubytování, nebo získání vhodného pracovního zařazení apod. Vlivem velkého počtu klientů svěřených do rukou jednoho kurátora dochází často k administrativnímu přetížení a tím i k poklesu výkonnosti a efektivnosti jeho práce. V neposlední řadě je to stále probíhající obměna právních norem postihující oblast sociální práce. „Podle stávající zákonné úpravy je poskytovaná postpenitenciární péče založena na bázi dobrovolnosti, tj. propuštěný vězeň, nebo jiný klient po výkonu ochranného opatření nemá žádnou právní povinnost využít nabízenou pomoc.“⁸¹ Je však zjištěno, že postpenitenciární péči vyhledávají zejména klienti, kteří si dokáží vytvořit reálný obraz své osobnosti a svým osobním problémům jsou schopni přiložit větší váhu.⁸²

5.3 Spolupráce s neziskovými organizacemi

Kromě sociálních kurátorů a pracovníků Vězeňské služby se na kontinuální sociální péči podílejí i organizace, které stojí mimo státní resort. Doplněním systému sociální pomoci těmito organizacemi došlo k obohacení možností poskytnutí sociální pomoci. Díky tomu se rozšířila nabídka druhů sociálních služeb, které se spolu v součinnosti snaží pokrýt veškeré požadavky svých klientů z řad propuštěných z výkonu trestu.

Neziskové organizace začaly v ČR vznikat za tímto účelem začátkem 90. let. Postupem času se jejich činnost profilovala a procházela vývojem, který se odrážel od potřeb a efektivnosti práce s klientelou. Ukázalo se, že k efektivnímu poskytování sociální pomoci nestačí pouze nadšení a vůle někomu pomoci, nýbrž pro účelné fungování těchto sociálních služeb jsou odborné znalosti a profesionalita navazování kontaktu s klienty nepostradatelnou nutností. Církevní, občanská a charitativní organizace a sdružení, nabízející sociální služby pro propuštěné, se dají rozdělit z hlediska pomoci, kterou poskytují – materiální pomoc, poradenskou pomoc, nebo komplexní sociální péči, která zahrnuje stravování, osobní hygienu,

---

⁸¹ Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0, str. 223

⁸² Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0

ubytování i integrativní programy. Výčet těchto organizací v České republice je obsažen v příloze 1.⁸³

5.4 Rubikon centrum

Jedna z organizací, nabízející pomoc lidem propuštěným z vězení, je Rubikon centrum, kterou jsem si vybrala pro bližší představení. Jedná se o nestátní neziskovou organizaci, jež nabízí svoje služby od roku 1994. Za celou dobu své existence dosáhla organizace celé řady úspěchů, přičemž pomohla více než 25 000 klientům a stala se významným partnerem státní správy i firemní oblasti. Podporuje lidi, kteří chtějí překročit svou trestní minulost a napomáhá jim na jejich cestě zpět do společnosti na základě získání legálního příjmu, řešení dluhů vzniklých před nástupem do výkonu trestu i během něj a získání odpovědnosti vůči sobě, své rodině a okolí. Její poslání je založené na spolupráci s klíčovými aktéry v dané oblasti s cílem vytvářet nová a efektivní řešení pro svou klientelu. Víze organizace spočívá ve vnímání její existence společností jako nepostradatelné součásti řešení integrace lidí s trestní minulostí, čehož se snaží dosáhnout pomocí výsledků její práce, která zakládá na principech respektu, důvěry, odpovědnosti a profesionality.⁸⁴

Rubikon centrum spolupracovalo za uplynulý rok 2019 s bezmála dvěma tisíci klienty, z čehož téměř 80% klientů tvořili muži a drtivá většina z celkového počtu byla trestána opakovaně. Ještě v průběhu výkonu trestu navázala spolupráci se 777 lidmi z 24 různých věznic, které připravovali na propuštění a 37% z nich navázalo s organizací spolupráci i po ukončení jejich trestu. Co se týče využití poskytovaných služeb, tak zprostředkovat zaměstnání potřebovalo 863 osob a více jak polovina si legální práci pomocí organizace našla. Přes 50% zadlužených klientů se rozhodlo aktivně řešit své dluhy, ať už se jedná o hrazení výživného nebo splácení náhrady škody vzniklé v důsledku trestné činnosti.⁸⁵

---

⁸³ Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0

⁸⁴ *Kdo jsme* - RUBIKON Centrum, z. ú. - nezisková organizace. RUBIKON Centrum, z. ú. - nezisková organizace [online]. Copyright © 2020 [cit. 03.03.2020]. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme/>

⁸⁵ *Výsledky za rok 2019* - RUBIKON Centrum, z. ú. - nezisková organizace. RUBIKON Centrum, z. ú. - nezisková organizace [online]. Copyright © 2020 [cit. 03.03.2020]. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/vysledky-za-rok-2019/>

6 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo poukázat na to, jakou stěžejní roli hraje sociální práce vykonávána ve vězeňském prostředí a jak je důležitá její návaznost ve fázi propouštění jedinců na svobodu.

Tuto problematiku jsem zvolila především proto, že mě samotnou zajímaly možnosti a limity práce s odsouzenými lidmi. Chtěla jsem toto téma přiblížit nejen sobě, ale i ostatním lidem, protože jsem přesvědčena, že někteří lidé nemají povědomí o důležitosti této profese za zdmi věznice. Nepochybně mohu říci, že je se jedná o velmi podstatnou formu práce a to nejen s odsouzenými lidmi, ale i lidmi z jejich blízkého okolí. Z uvedených faktorů by měla vyplynout právě významnost sociální práce ve vězeňství a měla by jí být na jejich základě připsána větší pozornost, protože základním zaměřením působení sociální práce je právě plynulý přechod odsouzeného do přirozeného prostředí, ovlivňující nejen jeho, ale i celou naši společnost.

Pevně doufám, že zpracování první části této bakalářské práce, kde jsou vysvětleny základní pojmy zasahující do problematiky výkonu trestu odnětí svobody, je přínosem pro snadnější porozumění tomu, v jakých podmínkách a za jakých okolností sociální pracovník vykonává svou profesi. Druhá část by nás měla navést k tomu, abychom si uvědomili, že sociální práce v těchto podmínkách zastává nezastupitelný a nezbytný článek vězeňského systému, a proto by měla být nadále oceňována a podporována.

Na základě zpracovaných informací jsem se ujistila, že se jedná opravdu o velmi podstatnou profesi, která si zaslouží uznání a věřím, že zhotovení této práce vedlo k uvědomění i ostatních lidí. Závěrem bych ráda uvedla, že si nesmírně vážím všech, kteří poskytují odsouzeným lidem svou pomoc, ať už během výkonu uloženého trestu, nebo po něm.

7 Resumé

This bachelor thesis deals with the subject of social work within the execution of prison sentence. This topic is elaborated theoretically through defining the basic terms connected with this topic to enable easier understanding of the whole concept of work and it is complemented with practical findings concerning this subject.

At the beginning of the thesis the attention is concentrated on the explanation of the basic terms such as prison sentence and its position in the system of punishments. Furthermore, the Prison Service is introduced as the authority securing not only the execution of custody and detention but also the execution of prison sentence. The course of prison sentence up to the release of the convicted persons is characterized subsequently. The main contents of this thesis are represented by social work with prisoners, especially its characteristics, target setting and its efficiency. The continuity of postpenitentiary care including the providing institutions and its possibilities is further explained in cooperation with social work in the prison system.

The aim of my thesis was to show how crucial social work is within prison facilities and how important its continuity is in the process of releasing individuals from prison. Having processed a great deal of information, I am able to state that it is a substantial form of work not only connected with convicted persons but also with people in their proximity. I hope the importance of social work within the prison system results from the factors mentioned above and owing to these social work will be given more attention to because it is the primary aim of social work to provide smooth transition of convicted persons into common surroundings which influences not only these persons but also the whole of our society.

8 Přehled pramenů

Literatura:

Bajcura, J. *Práva vězně*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-555-6

Biedermanová, E., Petras, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-115-8

Černíková, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0

Hála, Jaroslav. *Algoritmus výkonu trestu výkonu trestu a jeho úloha v psychosociální práci s vězni*. In: *Quo vadis, sociální práce v ČR?*. Praha: Institut pro veřejnou správu, 2019. ISBN 978-80-86976-46-4

Hendrych, Igor. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava: Slezská univerzita, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2010. ISBN 978-80-7248-574-1

Kalvodová, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3025-9

Kalvodová, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-164-4

Kalvodová, Věra. *Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-706-3

Kocanda, Martin. *Sociální pracovník ve vězeňství nesmí ztratit víru v člověka: [rozhovor]*. Zaps. Roman Baláž. *Sociální práce*. 2012, roč.12, č. 2. ISSN 1213-6204

Kratochvíl, V a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7179-082-2

Lukáš, Dalibor a kol. *Sociální práce s osobami, které spáchaly trestný čin*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018. Sešit sociální práce, 4. číslo, ISBN: 97880-7421-157-7

Marešová, Alena a kol. *Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody-kriminologická analýza*. 2016. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-157-8

Martinek, Michael. *Role sociálního pracovníka a duchovního ve věznici*. Sociální práce. 2012, roč. 12, č. 2. ISSN 1213-6204

Matoulek, J., Sejkorová, H. *Právní rádce odsouzeného*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-89-9

Matoušek, Oldřich. a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0211-0

Mezník, J., Kuchta, J., Kalvodová, V. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 80-210-1248-X

Mitlöchner, Miroslav. *Sociální práce z pohledu vězně*. In: *Quo vadis, sociální práce v ČR?*. Praha: Institut pro veřejnou správu, 2017. ISBN 978-80-86976-46-4

Musil, Libor, ed., Bareš, Pavel, ed. A Havlíková, Jana, ed. *Výkon profese sociální práce v systémech sociální ochrany ČR*. Praha: VÚPSV, 2017. ISBN 978-80-7416-240-4

Raszková, T., & Hoferková, S. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-378-9

Sochůrek, Jan. *Kapitoly z penologie. II. díl. Teorie a praxe zacházení s vězňnými*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3

Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Púry, F. *Trestní řád. Komentář. II. díl. 6. vydání*. Praha: C.H.Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0

Tomeš, I. a kol. *Sociální právo České republiky. 2., přepracované vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. ISBN 978-80-7478-941-0

Válková, H., Kuchta, J., & kol., a. *Základy kriminologie a trestní politiky, 2.vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-429-2

Voňková, Jiřina, Chalupová, Jana. *Sociální práce s pachateli.* Praha: Leges, 1992. Crimen. ISBN 978-80-263-0554-5

Zpěvák, Aleš. *Sociální práce s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. In: Quo vadis, sociální práce v ČR?.* Praha: Institut pro veřejnou správu, 2017. ISBN 978-80-86976-46-4

Právní předpisy a judikatura:

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Vyhláška č.345/1999 Sb. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č.69/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody

Zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční stráži

Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

Internetové zdroje:

Chapter 11: Social Work in Criminal Justice Settings – Introduction to Social Work at Ferris State University. Introduction to Social Work at Ferris State University – Simple Book Publishing [online]. Dostupné z: <https://ferrisintroductiontosocialwork.pressbooks.com/chapter/chapter-11-social-work-in-criminal-justice-settings/>

Hanuš, Petr. *Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný*. Sociální práce/Sociální práce. 2007, roč. 07, č. 1. [online]. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/1-2007_rolsocialnihopracovnika-120116134909.pdf

Hnidková, Ivana. *Sociální práce ve vězeňství*. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2012. [online]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Konference/Konference_2012/Hnidkova_Socialni-prace.pdf

Kdo jsme - RUBIKON Centrum, z. ú. - nezisková organizace. RUBIKON Centrum, z. ú. - nezisková organizace [online]. Copyright © 2020. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme/>

Koncepce vězeňství do roku 2025. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2016. [online]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>

Nová právní úprava typů věznic de lege ferenda – Iurium. *Iurium – Právní portál pro právní teorii i praxi, odborníky i veřejnost* [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.iurium.cz/2017/08/31/nova-pravni-uprava-typu-veznic-de-lege-ferenda>

Mezinárodní etický kodex sociální práce. Adelaide: Mezinárodní federace sociálních pracovníků, 2004 [online]. Dostupné z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf

Rychlá fakta | Generální ředitelství. Generální ředitelství [online]. Copyright © 2020 Vězeňská služba České republiky. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/>

Sociální novinky. *Sociální práce ve vězeňství* – Mgr. Jiřina Hanzelová [online]. 2015. Dostupné z: <http://socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/557-socialni-prace-ve-vezenstvi>

Výsledky za rok 2019 - RUBIKON Centrum, z. ú. - nezisková organizace. RUBIKON Centrum, z. ú. - nezisková organizace [online]. Copyright © 2020. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/vysledky-za-rok-2019/>

9 Přílohy

Příloha 1: Seznam neziskových organizací kontinuální sociální péče

a) poskytující materiální péči:

Český Červený kříž

Česká katolická charita

ADRA

SOS Centrum Diakonie Českobratrské církve evangelické

b) poskytující poradenskou pomoc:

Podané ruce

Domov Matky Terezy

Klíč

Společnost na pomoc pronásledovaným a vězněným

Sdružení pro pomoc propuštěným vězňům a lidem v nouzi

Exodus

c) poskytující komplexní sociální péči

Azylové domy

Armáda spásy

Naděje